

ӘЛЕУМЕТ

ЖАҢА ЖҰМЫС ОРЫНДАРЫ АШЫЛАДЫ

**БИЫЛҒЫ ЖЫЛДЫҢ
ЖЕЛТОҚСАН АЙ-
ЫНДА ТҰҢҒЫШ
ПРЕЗИДЕНТ КҮНІ
МЕН ТӘУЕЛСІЗДІК
МЕРЕКЕСІНЕ ОРАЙ
АЛМАТЫ ОБЛЫСЫН-
ДА ЖАЛПЫ САНЫ 36
ЖАҢА НЫСАН АШУ
ЖОСПАРЛАНҒАН,
СОНЫҢ НӘТИЖЕ-
СІНДЕ 400-ГЕ ЖУЫҚ
ЖАҢА ЖҰМЫС ОРНЫ
ҚҰРЫЛАДЫ.**

Аталған 36 нысанның 12 - сі 1 желтоқсанда, ал қалғанын 16 желтоқсанда ашу жоспарланған. Олар медицина, білім беру, мәдениет, ауыл шаруашылығы, өнеркәсіп салаларының нысандары мен тұрғын үйлер. 1 желтоқсан қарсаңында Кербұлақ ауданында жалгерлік тұрғын үйлер, Жамбыл мен Ұйғыр аудандарында дәрігерлік амбулаториялар, Іле ауданында 3 бірдей балабақша іске қосылып, ел игілігіне берілмек.

Мереке қарсаңында Қарасай ауданы Көкезек ауылында орналасқан сэндвич-панельдер мен пішінді төсеніштер шығаратын

«Болашақ Қаз-Металл» зауыты өз жұмысын бастауға дайын. Нысанның жобалық құны – 110 млн. теңге.

Сондай - ақ Көксу ауданында «Сұлтан» шаруа қожалығының 200 басқа арналған мал бордақылау алаңы, «Нұрлан» шаруа қожалығының базасында дайындалатын сүт - тауарлары фермасы, Сарқан қаласындағы «Жолбосынов» ЖК-ның 150 басқа лайықталған мал бордақылау алаңы сияқты нысандар өз жұмысын аз күнде бастайды. Бұл өз кезегінде облысымыздың аграрлық саладағы міндеттемелерін та-

бысты орындауға үлес қоспақ. Жаңа технологиялық өндірістер өңір экономикасының басты драйверіне айналып келеді. Ұйғыр ауданы Дардамты ауылында «Eko product Plus» ЖШС 1 гектар жерге қуаты жылына 100 тонналық жылыжай кешенін қолға алды. Егер жұмыс қарқынды жүрген жағдайда кәсіпорын Алматы облысын көкөніспен толық қамтамасыз ететін болады. Қаратал ауданы Айтуби ауылында «АгроИнвестҚаратал» ЖШС-ның қолға алған жобасы да осы жаңа ашылар нысан қатарында.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЭКОЛОГИЯ

Талдықорған қаласында мемлекеттік мекемелер мен мектептерде қалдықтарды бөлек жинауды енгізу бағдарламасы іске қосылды.

ҚАЛДЫҚТАРДЫ БӨЛЕК ЖИНАУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Тестілік іске қосу 4 ғимаратта орналасқан 25 басқарма мен бөлімдерді қамтыды, оның ішінде Алматы облысының әкімдігі, Талдықорған қаласының әкімдігі, облыстық энергетика және ТҮКШ басқармасы, жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасы, ауыл шаруашылығы басқармасы және т.б., сонымен қатар 5 мектеп (НЗМ, БИЛ, №15, 20, 24) бар.

Барлық басқарма үшін ECO Network компаниясының негізін қалаушы Евгений Мұхамеджанов жалпы презентация өткізіп, елдегі жалпы экологиялық жағдай мен қалдықтарды бөлек жинау маңыздылығын түсіндірді. Жалпы презентацияны өткізгеннен кейін екі күн ішінде ECO Network мамандары мен экотренерлері мемлекеттік мекемелер және мектептерде Жасыл кеңсе жобасын енгізу жұмыстарын жүргізді. Жеке компаниялардан аталған жобаға қосылу туралы сұраныстар келіп түсті.

Ұйым қызметкерлері қалдықтарды сұрыптап тастаудың тиімділігін атап өтті.

Бұл бастама халықтың экологиялық сауаттылығын арттыруға, экологиялық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін шара болмақ.

<http://www.zhetysu.gov.kz>

БАСПАСӨЗ - 2020

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
2020 жылға жазылу басталды.

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

1 жылға – 3640 теңге.

облыстық маңызы бар қалалар үшін

1 жылға – 4470, 20 теңге.

ауыл тұрғындарына

1 жылға – 4700, 80 теңге.

Началась подписка на 2020 год

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ».

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

с редакции

1 год – 3640 тенге.

для города областного значения

1 год – 4470, 20 тенге.

для сельского населения

1 год – 4700, 80 тенге.

Индекс: 15534

ҚАЛА ТЫНЫСЫ

ЖАСТАР КЕҢСЕСІ АШЫЛДЫ

ТАЛДЫҚОРҒАНДА АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ КӘСІПКЕРЛЕР ПАЛАТАСЫ ЖӘНЕ ІЛІЯС ЖАНСҮГІРОВ АТЫНДАҒЫ ЖЕТІСУ МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ АЯСЫНДА ЖАСТАР ӨКІЛДІГІНІҢ КЕҢСЕСІ АШЫЛДЫ.

Кеңсенің ашылу салтанатында грантқа ие болған «Бастау-бизнес» курс түлектері өз жетістіктерінің тарихына тоқталды. Іс-шара аясында 29 жастан аспаған жас ғалымдар мен бастаушы кәсіпкерлер арасында «Jetisú – Startup 2019» инновациялық идеялар мен стартап-жобалар байқауы ашылды. Іс-шараға шақырылған қонақтар облыстық білім, кәсіпкерлік және инновациялық даму, сандық технологиялар, жастар саясаты басқармаларының, "Nur Otan" партиясы, Қазақстан халқы

Ассамблеясы және тағы басқа өкілдері болды.

«Аталмыш жоба студенттерге, жас кәсіпкерлерге өз бизнесін ашуға, жобаларын жүзеге асыруға және өз әлеуетін ашып, қажетті кеңестер алуға

мүмкіндік береді. Бұл жоба табысты жас кәсіпкерлердің санын арттыруға мүмкіндік береді деп сенеміз», - дейді Алматы облысы Кәсіпкерлер Палатасы директорының экономикалық мәселелер жөніндегі орынбасары Дәурен Оңалбаев.

Алматы облысының Кәсіпкерлер Палатасының кеңсесі оқу орнының базасында ашылғаны өте маңызды. Бұл студенттерге өз бизнесін ашу мен жүргізудің құқықтық және салық мәселелері, өз идеялары мен стартаптарын іске асыру бойынша жедел кеңес алуға, жас кәсіпкерлерді қолдаудың барлық конкурсын, гранттары мен бағдарламаларын хабардар етуге және ашылған мүмкіндіктерді пайдалануға мүмкіндік жасайды. Сонымен қатар, бұл студенттерге өз ісін бастауға, тәжірибе алмасуға және өздерін қызықтырған сұрақтар қоюға мүмкіндік береді.

Ал кеңсе жұмысының мақсаты жоғарғы оқу орнында жастар кәсіпкерлігін дамыту, жас ғалымдар мен бастаушы кәсіпкерлер арасында ғылыми-инновациялық әлеуетті жүзеге асыру және стартап-жобаларды дайындау болып табылады.

Ш. БАТЫРОВ.

ШАРА

Ауылым - алтын бесігім

ТАЛДЫҚОРҒАНДА «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҒҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАЛЫҚ МАҚАЛАСЫ АЯСЫНДА ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН «АУ-ЫЛЫМ – АЛТЫН БЕСІГІМ» АУЫЛДЫҚ МӘДЕНИЕТ ҮЙЛЕРІ АРАСЫНДАҒЫ ОБЛЫСТЫҚ БАЙҚАУ МӘРЕСІНЕ ЖЕТТІ.

Үшінші жыл қатарынан өткізіліп келетін шараның ауқымы кең және қатысушыларға қойылар талап та ауыр. Ұйымдастырушылар ауыларалық мәдениет үйлерінің жергілікті тұрғындардың рухани өміріне қаншалықты үлес қосып жатқандығына баса назар аударған. Тек бұл ғана емес, мәдениет үйінің ішкі-сыртқы безендірілуі, материалдық-техникалық жағдайы және ондағы үйірмелердің жұмысы сияқты байқау шартының 10 бағытын сарапқа салған.

Шарада 14 аудан бір қаладан келген ауылдық мәдениет үйлерінің жұмыс нәтижелері қаралып, дәреже бойынша марапатталды. Байқауды бағалау үшін арнайы құрылған комиссия барлық қатысқан мәдениет үйлерін жүлдесіз, марапатсыз қалдырмады.

Жиынның бас ұйымдастырушысы болған облыстық мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының басшысы Марлен Көлбаев жылы лебізін білдіріп, байқау жайындағы ойын ортаға салды.

– Облысымызда мәдениет саласына ерекше көңіл бөлініп отыр. Оның ішінде ауылдық және аудандық мәдениет орталықтарына баса назар аударылуда. 2017-2020 жылдар аралығында облыстағы бюджеттен қаржыландырылатын 243 мәдениет үйі мен клубтар күрделі және ағымдағы жөндеуден өтетін болады. Ұлттық құндылықтарды ұлықтайтын бұл жоба алдағы жылдарда да жаңа форматта жалғасын табады. Соған орай қойылатын талаптар да артады, – деді Марлен Қапашұлы.

Айта кету керек, Алматы облысы республикадағы мәдени ошақтары ең көп өңірлер қатарына кіреді. Қазіргі күнде мемлекеттің қаржыландыруындағы 247 мәдениет үйі, 1452 көркемөнерпаз үйірмесі, 88 халықтық өнер ұжымы аймақтағы рухани өмірдің өркендеуі жолында еңбек етуде. Аталмыш шара ауылды жерлердегі мәдениет үйлерінің техникалық базасын жаңартуға, қызметкерлердің біліктілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Кеш соңында байқауға жоғары деңгейде қатысқаны үшін облыс әкімінің қаржылай сыйлығын 8 аудан иеленсе, музыкалық аппаратура, компьютер сияқты бағалы сыйлықтармен жарысқа қатысқан барлық ауылдық мәдениет үйлері марапатталды.

Іңкәр АБДРАХЫМОВА,
І. Жансүгіров атындағы ЖМУ-дың студенті.

БАЙҚАУ

Түркітілдес журналистер қорының ұйымдастыруымен, «Қазақстан Халық банкі» АҚ-ның қаржылық демеушілігімен қазақ журналистерінің арасында ұйымдастырылған «Еркін сөз – 2019» шығармашылық байқауының жеңімпаздары анықталды.

"ЕРКІН СӨЗДІҢ" ЖЕҢІМПАЗДАРЫ

Биыл үшінші рет өткізілген байқаудың сыйақы қоры 4 миллион теңгені құрады. Бас жүлдеге – 700 000 теңге, бірінші орынға – 300 000 теңге, екінші орынға – 200 000 теңге, үшінші орынға – 100 000 теңге тағайындалды.

Байқаудың басты мақсаты – мемлекеттік тілде жазатын БАҚ өкілдерін қаржы саласына бейімдей отырып, қоғамдағы қаржылық сауаттылық деңгейін көтеру, қарапайым халыққа банк, қаржы туралы кеңінен мәлімет тарату.

«Еркін сөз – 2019» байқауында «Үздік телесюжет» аталымы бойынша Бас жүлде Абай Сейфуллаұлына («Astana» телеарнасы) бұйырса, бірінші орынды Айбек Қосанов («Еуразия» телеарнасы), екінші орынды Әнуар Карбозов («Atameken Business» телеарнасы), үшінші орынды Ришат Асқарбекұлы («Astana» телеарнасы) иемденді.

Биыл «Еркін сөз – 2019» байқауына сайттар мен газеттерден материалдар көп түсті. Сөйтіп, қаржылық сауаттылық, банктердің пайыздық мөлшерлемесі, ипотека, депозит, т.б. мәселелерді қаузаған журналистер барынша белсенді болды.

Сонымен, «Үздік мақала» аталымы бойынша жеңімпаздар: Бас жүлде – Сәкен Орынбасарұлы («Заң» газеті), бірінші орын – Сарби Әйтенова («Алатау» газеті), екінші орын – Айбөпе Сабырова (Атырау облыстық «Атырау» газеті), үшінші орын – Динара Жұмабекқызы (Батыс Қазақстан облыстық «Орал өңірі» газеті).

«Сайттағы үздік мақала» аталымы бойынша үздік атанғандар: Бас жүлде – Аслан Қаженов (www.inbusiness.kz), бірінші орын – Айша Кеңесбай (www.kazislam.kz), екінші орын – Нұрдаулет

Кәкіштері (www.elorda.info.kz), үшінші орын – Жанбота Төлеген (www.informburo.kz).

Айта кетейік, «Еркін сөз – 2019» шығармашылық байқауының жеңімпаздарын марапаттау кеші 21 қараша күні Алматы қаласындағы «Қазақстан» қонақүйінің «Grand Palace» залында өтті. Ал, байқауды «Түркітілдес журналистер қоры» ҚҚ президенті Нәзия Жоямергенқызы ұйымдастырды.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЗНАНИЕ

КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

СОЗДАНИЕ СИСТЕМЫ ПРОВЕРКИ И ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ, УМЕНИЙ И НАВЫКОВ ЯВЛЯЕТСЯ СЕГОДНЯ ОДНОЙ ИЗ ВАЖНЕЙШИХ ПРОБЛЕМ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ, В ЧАСТНОСТИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. И ЭТО ПОНЯТНО, ВЕДЬ ИМЕННО В ПРОЦЕССЕ ПРОВЕРКИ ВЫЯВЛЯЮТСЯ ДОСТИЖЕНИЯ ШКОЛЬНИКОВ И ПРОБЕЛЫ В ИХ УЧЕБНОЙ ПОДГОТОВКЕ, ЗАКРЕПЛЯЮТСЯ, УТОЧНЯЮТСЯ И СИСТЕМАТИЗИРУЮТСЯ ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ, ПРИОБРЕТЕННЫЕ УЧАЩИМИСЯ НА ПРЕДЫДУЩИХ УРОКАХ, А НА ОСНОВЕ ПОЛУЧЕННОЙ ИНФОРМАЦИИ КОРРЕКТИРУЕТСЯ ПРОЦЕСС ИЗУЧЕНИЯ НОВОГО МАТЕРИАЛА.

В соответствии с новым стандартом система оценки образовательных достижений школьников четко привязывается к планируемым результатам. При оценке личностных результатов диагностируется сформированность внутренней позиции школьника, которая проявляется в эмоционально-ценностных отношениях к себе и окружающему миру. В повседневном образовательном процессе оценка личностных результатов необходима. Учитель не может оставить без внимания и оценки нравственные или, наоборот, безнравственные суждения, поступки школьника. В процессе оценивания ученик становится в позицию нравственного выбора в той или иной ситуации. При этом следует помнить, что такая оценка должна проходить «в форме, не представляющей угрозу личности, психологической безопасности и эмоциональному статусу учащихся».

Основным объектом оценки метапредметных результатов служит сформированность ряда регулятивных, коммуникативных и познавательных универсальных действий, таких как способность принимать и сохранять учебную цель, умение осуществлять информационный поиск и др. на уроках можно про-

верить и такие компетенции, которые трудно (или невозможно) проверить в ходе стандартизированной итоговой проверочной работы. Например, такие умения как, взаимодействие с партнером, стремление учитывать и координировать различные мнения и позиции в сотрудничестве и др.

Предметные результаты содержат предметные знания и систему формируемых предметных действий. В системе предметных знаний выделяют опорные знания, дополняющие, расширяющие или углубляющие опорную систему знаний, а также служащие пропедевтикой для последующего изучения курса. Однако при оценке предметных результатов основную ценность представляют не собственно знания и способность воспроизводить их в стандартных учебных ситуациях, а способность использовать эти знания при решении учебно-познавательных и учебно-практических задач.

На уроках английского языка очень часто применяется критериальное оценивание. Творческие письменные работы (письма, разные виды сочинений, эссе, проектные работы, в т.ч. в группах) оцениваются по пяти критериям:

- 1. Содержание.** Соблюдение объема работы, соответствие теме, отражены ли все указанные в задании аспекты, стилевое оформление речи соответствует типу задания, аргументация на соответствующем уровне, соблюдение норм вежливости.
 - 2. Организация работы.** Логичность высказывания, использование средств логической связи на соответствующем уровне, соблюдение формата высказывания и деление текста на абзацы;
 - 3. Лексика.** Словарный запас соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку;
 - 4. Грамматика.** Использование разнообразных грамматических конструкций в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку;
 - 5. Орфография и пунктуация.** Отсутствие орфографических ошибок, соблюдение главных правил пунктуации: предложения начинаются с заглавной буквы, в конце предложения стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также соблюдение основных правил расстановки запятых.
- Критерии оценки творческих письменных работ (письма, сочинения, эссе, проектные работы, в т.ч. в группах)
- 1. Содержание:** коммуникативная задача решена полностью.
 - 2. Организация работы:** высказывание логич-

но, использованы средства логической связи, соблюден формат высказывания и текст поделен на абзацы.

- 3. Лексика:** лексика соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения.
- 4. Грамматика:** использованы разнообразные грамматические конструкции в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку, грамматические ошибки либо отсутствуют, либо не препятствуют решению коммуникативной задачи.
- 5. Орфография и пунктуация:** орфографические ошибки отсутствуют, соблюдены правила пунктуации: предложения начинаются с заглавной буквы, в конце предложения стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также соблюдены основные правила расстановки запятых.

И в заключении я бы хотела показать как в УМК New Millennium English, по которому мы работаем, применяется критериальное оценивание предметных результатов. В конце каждого раздела, начиная с 5 класса, разработана проверочная работа и критерии оценивания. Так что учащиеся сразу видят и могут в какой-то степени прогнозировать свой результат. И такие же критерии для проверочных работ сохраняются до конца 11 класса.

Л.М. АХМАД,
учительница английского языка, школы №7 им.
К. Ушинского города Талдыкорган.

ЭТО ОБЩАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ, ОБЩАЯ ПРОБЛЕМА, И РЕШАТЬ ЕЕ НАДО ВМЕСТЕ

«Крепкая семья», «Профилактика буллинга в образовательной среде», - под таким названием в стенах Талдыкорганского НИШ состоялся семинар-тренинг для педагогов-психологов общеобразовательных школ города.

— Буллинг — сложная и неприятная тема, особенно для тех, кто с ней встречался. По последним данным практически каждый подросток так или иначе встречался с ситуациями травли, в позиции агрессора, жертвы или просто стороннего наблюдателя, — рассказывает педагог-психолог Динара Кусаинова в своей мини-лекции.

В выступлении были затронуты темы о жестоком обращении с

детьми (синдром CAN) и о видах жестокого обращения с несовершеннолетними.

Особый интерес вызвал у слушателей семинара тема: «Алгоритм реагирования на буллинг». Участники с большим интересом работали с кейсами, где отработывали алгоритм работы и реагирования школы, границы работы школьного психолога.

— Это общая ответственность, общая проблема, и решать ее надо вместе. Но полностью перекладывать ответственность на школу тоже неверно. Простые пути решения буллинга: это помочь детям понять, что такое буллинг, постоянно быть открытыми к общению с детьми, вдохновлять детей делать, то, что они любят, быть примером того, как относиться к окружающим с добротой и уважением, — поделилась своими рекомендациями Татьяна Ким, школьный педагог-психолог.

СОБ.КОРР.

ДЕПАРТАМЕНТОМ ПО ЧРЕЗВЫЧАЙНЫМ СИТУАЦИЯМ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ ПРОВЕДЕН «ДЕНЬ ПОЖАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЛОГО СЕКТОРА»

В целях предупреждения гибели людей от пожаров и от отравления угарным газом, 23 ноября 2019 года Департаментом по чрезвычайным ситуациям Алматинской области был проведен «День пожарной безопасности жилого сектора».

В рамках данного мероприятия были проведены:

- сходы с населением по предупреждению гибели людей на пожарах и от отравления угарным газом, а также подворовые обходы, в которых по Алматинской области приняло участие 720 человек, роздано более 9 тысяч корешков-предложений. В городе Талдыкорган в обходе участвовало 141 человек, роздано 2820 корешков-предложений.
- рейдовые мероприятия в дома, где проживают социально-уязвимые слои населения с разъяснением правил пожарной безопасности в быту и установкой 10-ти многодетным семьям датчиков угарного газа;
- через громкоговорящие устройства в местах массового скопления людей были проведены выступления по профилактике пожаров при эксплуатации печей и электрооборудования, а также гибели людей от отравления угарным газом на темы: «Осторожно - угарный газ!», «Правила пожарной безопасности при эксплуатации печей и при эксплуатации электрооборудования», «Пожарная безопасность в быту» и т.д на русском и государственном языках.
- организован «Автопрогон» с привлечением автоклубов и специальной техники, оборудованной громкоговорителем в целях доведения до населения правил пожарной безопасности отопительного периода. Все автомашины были оформ-

лены лозунгами: «А ты почистил дымоход?», «При пожаре звони на 101/112!», «Не оставляйте печи без присмотра!», «Спички детям не игрушка!» и т.д. Всего было задействовано 16 единиц техники. Вместе с тем для обеспечения безопасности дорожного движения привлечена местная полицейская служба.

В проведении данного мероприятия на территории области активное участие приняли представители местных исполнительных органов, представители молодежного крыла «Жас Отан» при партии «Нур Отан», волонтеры и добровольцы, а также представители негосударственных противопожарных служб.

В целях доведения до населения основных требований пожарной безопасности в быту и освещения проведения данного мероприятия были привлечены средства массовой информации, телевидение, печатные издания и блогеры.

Работа в данном направлении будет продолжена до конца отопительного периода.

**Пресс-служба ДЧС
Алматинской области**

КРАСОТЫ ЖАЛАНАШ

О красотах Лепсинского филиала РГУ «Жонгар-Алатауского» ГНПП можно говорить, писать и слагать стихи очень много. Наиболее привлекательными для туристов, как ближнего, так и дальнего зарубежья является озера нижний и верхний Жасылколь, которые находятся на Жаланашенском инспекторском участке.

Маршруты очень привлекательны. В первую очередь привлекает чистая, нетронутая и девственная природа. Кристально чистые родники с их прохладной водой, изобилие трав и ягод, множество представи-

телей флоры и фауны. На озере нижний Жасылколь маршрут пролегает по пойме реки Агынакатты. Ее стремительное течение несет шумные потоки ледниковой воды. Камни постояннодвигающиеся бурным

течением, создают грохот в период полоноводия. В реке водится рыба Осман голый и Голец тибетский, что делает ее еще больше привлекательней. Нередко можно увидеть стаи уток большой Крохаль и Кряква. Во время весенней и осенней миграции можно встретить уток Огарь, гусей и черного аиста. Последний занесен в красную книгу Казахстана. Несмотря на то, что Казахстан целиком входит в его гнездовой ареал, этот аист населяет его неравномерно. Тяготея к горным районам и гус-

тым смешанным лесам, наиболее обычен на юго-востоке Казахстана. По пути следования на озеро на пути открываются все новые и красивые пейзажи. Смешанный лес, сменяет хвойный, каменные россыпи и большие скалы, ущелья сменяют друг друга. Сами озера Жасылколь это поистине жемчужины парка. Красота и привлекательность озер в любое время года будоражит взгляд и чувства. Находясь на берегу озера-понимаешь слова общение с природой. Относительно прохладный воздух, плеск волн об берег, журчание реки, переходящее в грохот, стремительные потоки ледниковых вод несутся вниз к равнинам наших степей.

Любоваться красотой можно часами и бесконечно, но передать эту красоту невозможно никакими словами. Лучше всего увидеть эту прелесть своими глазами, вдохнуть этот чистейший воздух, испить родниковой воды, услышать все эти звуки живой природы, насладиться чистым звездным небом сидя у костра. Живое общение с природой не заменят ни один рассказ. Природа щедро одарила нас своей красотой и красивыми пейзажами. Наша задача сохранить ее такой же прекрасной для будущих поколений.

Р. ВАРЛАКОВ.

БҮГІНГІ КҮН ТАҚЫРЫБЫ

Ал жастардың әлеуметтік мәселелерін шешуге бағытталған «7-20-25» бағдарламасының игілігін жастардың біраз бөлігі көріп те үлгірді. «Жас ұрпаққа қамқорлық, оның қазіргі өмірі мен болашағы үшін қам жеу қашанда менің саясатымның басты мағынасы болған. Әрбір жас қазақстандықтың жақсы білім алатын, отбасын құратын, жеке тұрғын пәтерге ие болатын мүмкіндігі бар» – деп атап көрсеткен болатын жастармен кездесуінде Елбасы. Жас буынды қолдау бизнесте де қарқын ала бастады. Мемлекеттік бағдарламадан тыс, қорлар мен сауда палаталары жанынан құрылған курстар, жастардың бизнеске бет бұруына жағдай жасауда. «Жас кәсіпкер» Жобасы аясында жыл сайын білім алатын жұмыссыз жастар мен өзін-өзі жұмыспен қамтығандар санын 100 мыңға дейін жеткізген жөн. Үкіметке бұл бағдарламаны жүзеге асыру үшін 2019-2021 жылдары 32 млрд теңге бөлуді тапсырамын», – деді Нұрсұлтан Назарбаев. Сондай-ақ, Үкіметке «Бизнес-2020» жол картасы аясында жас кәсіпкерлер үшін грант бойынша бөлінетін қаражат көлемін екі есеге арттыруды жүктеген. Астана төрінде ел көңілінен шығар ұсыныстар өңірлерге келгенде ақсап, ақыр аяғы «Су аяғы құрдымға» айналып жататын жайлары жасырын емес.

Елімізде 2012 жылдан бастап әр облыста жастар мәселесімен айналысатын басқармалар құрыла бастады. Алғашқылардың бірі болып «Алматы облысының жастар саясаты мәселелері басқармасы» бой көтерді. Ол мемлекеттік саясатты жастарға, жастар үнін билікке жеткізуге мүмкіндік беретін мекеме болады деп жоспарланған. Сонымен қатар республика көлемінде әрекет ететін үкіметтік емес бірнеше жастар ұйымы бар. Олар жастар ісін билікке жеткізуде ашықтық саясатын ұстанады. Өздерін билікке сын көзбен қарайтын, тың бастамалар ұсынатын ұйымбыз деп санайды. Бұл өз кезегінде бюджет есебінен қаржыландырылатын жастар ұйымдарымен баламалы құрылым ретінде қалыптасып келеді. Олардың бастамасымен мемлекеттік деңгейде бірнеше іс-шара жасалды. Соңғы рет Нұр-Сұлтанда бас қосып ел астанасын өзгерту туралы ұсыныс тастаған. Сонымен бірге жастар жылындағы кейбір өзекті мәселелерді сөз еткен. Бүгін біз де жастар мәселесін бекер қозғап отырған жоқпыз. Себебі, быыл атаулы «Жастар жылы». Осыған орай өңіріміздегі жастар мәселесінің қаншалықты деңгейде шешіліп жатқанын зерделеп, осы уақытқа дейін жасалған жұмыстар ретін бір шолып өттік.

Алматы облысы республикадағы халқы мол аймақ. Әсіресе жас буынның үлес салмағы басым. Статистика агенттігінің берген мәліметіне сүйенсек, 14 пен 29 жас аралығындағы жастардың саны облыс көлемінде 408 218 адам. Оның ішінде – 88 950-і қалалық жерде, 319 268-і ауылда тұрады. Осы сандардан өңірдегі жастардың әлеуметтік потенциалы қаншалықты жоғары деңгейде екенін аңғаруға болады. Қазіргі таңда қоғамдағы әлеуметтік проблемалардың көп бөлігі халықтың жас және орта буынынан туындайды. Олардың ішкі мәселелерін түсініп шешуге көмектесетін, ұйымдардың көп болуы және олардың бір – бірімен бәсекелі ортада жұмыс жасауы керек-ақ. Қазір өңірде үкіметтік емес 70 - ке жуық жастар ұйымы болса, соның 25-і ғана белсенді жұмыс істейді.

Биылғы «Жастар жылы» еліміздегі ауқымды саяси өзгерістердің тасасында қалып қойғаны жасырын емес. Наурыз-да басталған сайлау науқанының дүбірі жаз аяқтала әрең басылды. Елдің назарын аударар жаңалықтар мұнымен тоқтап қалмады. Арыстағы жарылыс, үкіметтегі ауыс-түйіс, несиенің кешірілуі, 21 мың теңгенің берілуі сияқты әлеуметтік-саяси салмағы ауыр тақырыптар «Жастар жылын» тіпті де көмескілендіріп жіберді. Бірақ сонысына қарамай өңірде жастар мәселесі ақсап қалған жоқ деп айтуға негіз бар. Елде көптеген өзгерістер болып жатса да мемлекет қолдауды азайтқан жоқ. Мысалы алғаш құрылған 2012 жылы мемлекеттік жастар саясатына 77 млн.теңге қаржы қарастырылса, ағымдағы жылы бұл бағытқа 552,9 млн. теңге бөлінген. Яғни, шамамен 7 есеге артып отыр. Бұл қаржы жастардың әлеуметтік, қоғамдық, және мәдени қажеттіліктерін етуге бағытталған. Көп бөлігі жастардың бос уақыттарын өткізетін орталықтар ашуға, олардың стартап жобаларын қолдауға

"Жастар жылы" жастар мәселесін шешті ме?

Қазақстанда мемлекет тарапынан жастарға жан-жақты қолдау көрсетіліп келеді. Мәселен, білім саласында жас мамандарды ауылға тартуды көздейтін "Дипломмен ауылға" бағдарламасы, шетелде білім алуға мүмкіндік беретін "Болашақ" халықаралық стипендиясы, "Серпін" бағдарламасы сияқты жас буынның жақсы білім алуына мүмкіндік берген жобалар жылдан-жылға көбеюде.

жұмсалады. Өңірде орталықтан шалғай елді мекендер саны көп. Сондықтан ондағы жастардың тыныс-тіршілігі көп жағдайда назардан тыс қалады. Жастар мәселесін шешу, олардың үніне құлақ түру тек флеш-моб өткізу мен жұлдызды қонақтар шақырып концерттер беру емес екенін билік ақыры ұғынған сыңайлы. Биыл Алматы облысының жастар саясаты мәселелері басқармасының ұйымдастыруымен шалғай жатқан елді мекендерге дейін жергілікті жастармен кездесулер өткізілді. Өткізіліп қойған жоқ олардағы жұмыссыздық мәселесі басты назарға алынып, өнеркәсіптік кешендерге жұмысқа шақырылды. Бұл үшін 3 мың жұмыс көзі қарастырылған. Осы жұмыс нәтижесінде мыңнан астам жас өз жұмыс орынын тапты. Ал белгілі себеппен ауылдан шыға алмайтын азаматтарға өз кәсібін ашуға мүмкіндіктер қарастырылған. Оларға тегін кәсіптік сабақтар өткізіп, ұсынған жоба-жоспарларына грант тағайындаған. Осыған орай облыста «Жас кәсіпкер» бағдарламасы іске қосылды. Кәсібін нәсібіне айналдырып, бастап берген істі дөңгелетіп әкеткен жас «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер Палатасының қаржылық қолдауына ие болады. Бұл туралы Алматы облысының жастар саясаты мәселелері басқармасы мен аталмыш палата өкілдері Меморандумға қол қойды. Қазіргі таңда облыстың аудан, қалалары бойынша 13107 жас кәсіпкер тіркелген.

Қазір облыстағы әр аудан орталықтарында жастар ісі бойынша орталықтар жұмыс жасайды. 1 облыстық және аудан, қала деңгейінде 20 «Жастардың ресурстық орталықтары»

коммуналдық мемлекеттік мекемесі бар. Бұлар ауылды жердегі жастарды қолдауға, олардың мәдени-рухани өміріне өзгеріс енгізуді мақсат еткен. Орталықтан шет жердегі жастардың қаладағы қызу тірліктен оқшау қалатынын жоғарыда да айттық. Олар мемлекет тарапынан берілетін әлеуметтік жеңілдіктер мен гранттардан бөлек, рухани жетілу мен азаматтық ұстаным тұрғысынан кенже қалып жатады. Осы олқылықты толтыру үшін облыстық деңгейдегі жұмыс тобы құрылған. Қала мен ауыл жастарының арасындағы парықты азайту, ауыл жастарының идеяларына қолдау білдіру мақсатында 56,7 млн.теңгеге 11 жоба жүзеге асырылуда. Яғни, өңірдегі барлық ауданда жастарға мүмкіндіктер алаңы ашылған деп айтуға болады.

Қазір жастардың жаппай дінге бет бұру үдерісі байқалуда. Діни сауатсыздығының кесірінен сотталып жаза басқандары да, екі ойлы болып әрі-сәрі күйде жүргендері де жетерлік. Сондай азаматтарымыздың жат діни идеологияның жетегінде ермеуі үшін «Кеше және бүгін» тақырыбында семинар-тренингтер мен кездесулер тұрақты түрде өткізіліп келеді. Жалпы мәдениетті дамыту, салауатты өмір салтын насихаттау, спорт, ұлттық құндылықтарды дәріптеу, құқықтық мәдениетті арттыру, діни-экстремизм мен терроризмнің алдын алу бағытында облыс бойынша шамамен 500 мың жастың қамтылуымен 1510 шара өткен. Қатарынан бірнеше жыл бойы жүргізіліп келе жатқан жұмыс нәтижесінде облыс жастарының діни көзқарастары қалыпқа түсе бастады. Деген-

мен, бұл тұрғыда Алматы облысының жастар саясаты мәселелері басқармасының назарын төмендегі бірнеше мәселеге аударсақ:

- Әлеуметтік желіде әсіресе ВК-ның бақылау шеңбері тым кең. Сондықтан жастардың теріс жолға түсіп кетпеуі үшін құқық қорғау орындарымен бірге реидтік шараларды қолға алса;

- Мектеп, колледж, университет жатақханаларындағы әлімжеттік мәселесін тоқтатуға күш салса;

- Жоғары билік өкілдерін облыстың ең шалғай ауылдарындағы жастармен кездесуге шақыру, олардың тыныс тіршілігімен таныстыру;

- Ақпараттық мүмкіндіктерді пайдалана отырып, жастарды адамгершілік асыл қасиеттерге шақыратын шынайы бейне-роликеттер түсіру;

Қазір құндылықтардың жылдам ауысуына байланысты, адамдардың өмірге, қоғамға деген көзқарасы барынша өзгерген. Психолгтар өмірге көңілі толмайтын, қоғамын жек көретін ұрпақтың өсіп жатқанын айтып дабыл қағуда. Соның себебінен шетелге кетіп, жайлы өмір іздеген азаматтар саны күрт көбейген деген пікірде. Биылғы жылдың он айында 20 мың азамат шекара асса, соның 42 пайызы 19 – 29 жас аралығындағылар. Бұл жағдайда елден еңбекке қабілетті жастардан бөлек, маргиналды топтың кетіп жатқанын аңғарамыз. Өрине бұл жастар мәселесін көтеріп жүрген мекемелер үшін өзекті тақырып. Іс-шаралар өткізу, кездесулер ұйымдастыру керек-ақ шығар, бірақ қазіргі таңда әлеуметтік мәселелерді нақты іс болмаса, құр сөз, жалған ұранмен шешу мүмкін емес. Онсыз да «Жастар жылының» аяқталуына санаулы күндер қалды. Игі ниетпен бастаған, атаулы жылды тарих қойнауына жібермес бұрын, өңірдегі жас буынның тыныс-тіршілігіне жауапты мекеменің атқарған шаруасына зер салсақ атқарылған істер көп. Бірақ, кемшілік те жоқ емес. Қай-қайыссын тізсек те сетінген жіб ұшындай шыға берері анық. Айтылар ойдың өзегі «Жастар жылындағы» жас буынның жағдайымен танысу, оларға бағыт-бағдар беретін арнайы мекеменің қызметін білу еді. Біздегісі жас буында қолдау, оларға лайықты құрмет көрсету атаулы жылмен тоқтап қалмаса екен деген тілек.

А. НАЗЫМҰЛЫ

ТҮЙТКІЛ

ӘКІМ-ҚАРАЛАРДЫ ЖАЗАЛАҒАНМЕН
ЖАҒДАЙ ЖАҚСАРА МА?

Бүгінгі қоғамды түсініп болмайсың. Идеология деген іріп-шіріді, қасиеті кетті. Әу баста, экономикамызды түзеп алайық, сонан соң барып саясатты қолға аламыз деген Қазақстан билігі тәртіпті, тәлім-тәрбиені, сыйластықты қолдан шығарып алды. Экономикада да елдің алдына түсе алмадық. Қоңсылас жатқан өзбек пен қырғыздың өзі бізге күле қарайды. Баяғы жердің асты мен үстінен есепсіз алынып жатқан шикізатты шетелге асырганымызға мәзбіз.

Жеңіл өнеркәсіп мүлде жеңіліске ұшырады. Ауыл шаруашылығы да демеу қаржысыз дем ала алмайтын дәрежеде. Дініміздің діңгегі шірік. «Салафизм», «Вахабизм» сияқты жат ағымдардың қанжығасында кеткендер көптеп саналады. Олардың сойқаны көзге шыққан сүйелдей бадырайып тұр. Өз елімізді қорғайды дегендер Сирия асып, қанқұйлылықтарымен жаға ұстатуда. Салт-дәстүр, ұлттық тәрбие мүлде тасада қалды. Жалаңаштану, жезөкшелік, еркекпен еркектің жанасуы, көмелеттік жасқа толмай құрсақ көтеру, туған нәрестесін қоқысқа лақтырып тастау, жасөспірімдер жаншошырлық төбелесі, педофильдік дегендерің жаңбырдан кейін саңырауқұлақтай қаптады. Осылардың өзінен-ақ Қазақстанда идеологиялық жағдайдың қай деңгейде екенін көрсетіп тұрған жоқ па? Бір облыста сол саланың тізгінін ұстаған «серкесымақ» болса, газет-журнал оқымайтынымен, кітаптың бетін ашпайтынымен мақтанады. Жеткен жеріміз осы!? Бір замандарда кітапхананы Құдайдың үйінен кем көрмейтін, кітаптағы оқиға желісімен бірде қуанып, бірде мұңайып отыратын, қазақтығын мақтан тұтатын жастарды жолықтыру қиын.

Жаһандану дәуірінде, батыстан былығып, шығыстан шалығып жеткен қазаққа жат ұстанымдар мен танымдарға табынған жас та, жасамыс та тасжүректеніп зомбиге айналып барады. «Ұят болады, жаман болады, обал болады» деген қасақы қасиетті ұғымдар, ұрпақ тәрбиесіндегі негізгі түсініктер мазаққа ұшырағалы қашан... Бұрындар жылына бір бола қалса, ауыл-елге жаға ұстатып, кінәлі жақтың елден аластатылуына дейін әкелетін, адам естісе жаға ұстап, жанына түкіретін зорлық-зомбылық деген екі күннің бірінде тіркеледі. Жесірін қаңғыртпаған, жетімін жылатпаған ел едік. Бүгінде екі күннің бірінде қоқыстан, құдықтан, сай-жардан шақалақ тауып алатын деңгейге дейін құлдырадық. Жасөспірімдердің қолымен жасалып жатқан қылмыстарға қарасаң төбе шашың тік тұрады. Суық қаруды былай қойып, бірін-бірі атып, жарып, жатқандарға замандасына ажал құштыру түкке тұрмай қалды. Айналып келгенде осының бәріне идеология кінәлі. Адамзат баласы хайуаннан бетер қайырсызданып, қатігезденіп кетті. Қылмыстың ең шарықтау шегіне жеткені сондай, бесіктен белі шықпаған баланы зорлау жайлы ақпаратты күнделікті деректің бірі ретінде қабылдаймыз қазір. Екі күннің бірінде еститінің зорлап кетті, өлтіріп тастады деген хабарлар.

Зорлықшылардың бұрындары түрмеде де қадірі жоқ болатын. Өз заңымен өмір сүретін қапастағылар әйел зорлап, баланы қорлағандардың қорғансыздарға жасағанын өз бастарына келтіретін. Ал, қазір сол жақтан жететін еміс-еміс хабарларға қарағанда, түрменің өзі зорлықшыл педофильдерге толып кеткен. «Көп қорқытады, терең батырады» демекші, зорлықшылардың онда да жолы болып тұрғанға ұқсайды.

Мемлекет заңды қатаңдатып, зорлықшыларды піштіріп те жатыр. Бірақ, одан шығып жатқан нәтиже жоқ. Ақпарат құралдарының басты нысанасына айналған осы педофильдер енді мектеп ауласына именбей кіріп, харам ойын жүзеге асыра бастапты. Ай мен күннің аманында, баласын алаңсыз сабаққа жіберген ата-ана өкініште қалып, желкілдеп өсіп келе жатқан жасөспірімнің жанына айықпастай жара салынды. Болашағына балта шабылды. Бұған кім кінәлі? Тағы да идеология әлсіздігі айыпты.

Мектеп басшысынан бастап, мұғалімдерімен қостап, полиция инспекторын білім басшысын, қала әкімін және тағы басқаларды қызметтен алып тастағанымен қылмыс тоқтайды деп айта алмаймыз. Көзі қарайғандар қазір зорлықты ештеңеден тайынбай жасайтын болды. «Ауруды жасырғанмен өлім әшкерлейді» деген осы.

Бұрынғы Оңтүстік Қазақстан облысында мектепте оқитын жасөспірімдер топталып, әлдері жеткен ер балаға зорлық көрсеткені әшкереленгені естеріңізде болар. Сағыздай созылған іс әрең сотқа жетті. Жергілікті биліктегілер шулы мәселені жасырып-жапқысы келді. Астанадан балалар құқығын қорғайтын уәкіл Зағипа Бәлиева араласып, баланы Нұр-

Сұлтанға алдырып, сараптама жасатқаннан соң барып, жергілікті жердегі қылмысты бүркемелемек болған дүмділер жым болды. Араға біраз уақыт салып барып, тура осындай жағдай Жамбыл облысында қайталанды. Тағы да шулап-шулап басылдық. Ақыры жақындағы мектеп деретханасындағы оқиғаға әкеліп соқтырды.

Қазір ата-аналардың бәрінің бойында үрей басым. Мектептегі әлімжеттік асқынып, бұрындары білім ошағы мен ата-ана арасында қалыптасқан төлім-тәрбиенің желісі үзілді. Ата-ана бар міндетті мұғалімдердің мойнына жүктей салады. Мұғалімдер ата-анаға сілтейді. «Ит, итті жұмсайды, ит құйрығын жұмсайды» - деген тәмсіл еріксіз ойға оралады. «100 мектеп, 100 аурухана» мемлекеттік бағдарламасы жүзеге асырылғанда мек-

тептер әжетханасы ескерусіз қалыпты. Бұл да, идеологияның ұйықтап жатқанын көрсетеді.

Қала мектептерінде ғана әжетхана іште болуы керек те, шалғай ауылдарда салынған мектептердегі әжетханалар неге далада болуға тиісті? Сонда біздің өркениетке ілескеніміз қайда қалды? Тараздағы оқиға далада емес тапа-тал түсте, қалада болды. Ондағы әжетхана неге далаға салынған? Осыған жауапты кім айтады. Сұмдықжағдайдан кейін жұмыстан қуылғандарды кінәлау оңай. Алайда, сол мектеп салынғанда жобада ішкі әжетхана неге қарастырылмаған деген сауалға жауап іздеп көрейік. Құрылысшылар жобаға сай тиісті дүниелерді тұрғызды. Қалалық әкімдігі мен білім бөліміндегісі және тағы басқасы бар комиссия оны қабылдап алды. Балалар жылдар бойы жазда сасықтан шыбын құжынаған, қыста ызғар ұрған даладағы әжетханаға барып, қажеттерін атқарып жүрді. Сол мектепке жылына қаласы, облысы, республикасы бар бірнеше комиссия немесе түрла шараға «құрметті» қонақтар келгені анық. Солардың біреуі де балалардың жағдайын ойламаған ғой сонда...

Ақыр соңында қаланы басқаруға сегіз ай бұрын ғана тағайындалған әкім, білім басқармасы мен бөлімінің, мектептің басшылары, қуығы сыздаған баланы әжетханаға босатқан мұғалім, полиция инспекторы, білім ошағының есігін күзеткендер жұмыстан қуылды. Негізгі айыпты олардан емес, сол мектептің құрылыс нормалары мен ережелерін бекіткен білім, денсаулық сақтау, құрылыс министрліктері сынды жоғары жатқан іздеген жөн. Баяғыда біреу: «Құлайтын жерімді білсем, мақта

төсеп қояр едім» деген екен. Осы оқиғадан соң жұмыстан қуылғандар әжетханада зорлық болатынын білсе, ақшаны өз қалталарынан шығарса да, іштен әжетхана жабдықтап қояр еді. Жалпы идеологияны қолға алмай, тәрбиені күшейтпей, көргенсіздіктің тамырына түбегейлі балта шабылмай, бұл жағымсыз әрекет өрістей береді. Бұрындары мың жерден арақ ішіп келсе де, «туған қызын зорлапты» дегенді естімейтін едік. Мал екеш малда туған төліне еміренеді. Қазіргі кезде туғанының тағдырын ту-талақай еткендер жайлы құлақ сасиды.

«Жау кеткен соң қылышынды боққа шап» дегендей, білім министрі Асхат Аймағанбетов еліміздегі

далаға орналасқан әжетханаларды жабуды ұсынып, денсаулық сақтау министрлігі осыған байланысты мектептердің құрылыс нормалары мен ережелеріне өзгеріс енгізсе деген ойын білдірді. Республика бойынша мектептерде 2500-ге жуық әжетхана далада орналасыпты. Шамасы Тараздағы оқиғадан кейін мектеп әжетханаларына түгендеу жүргізілген сыңайлы. Әйтпесе бұл деректі анықтау бұған дейін министрдің ойы тұрмақ-түсіне де кірмеген шығар. Түркістан облысында 54,6%, Батыс Қазақстанда 43%, Қызылорда, Шығыс Қазақстан және Алматы облысында осы шамалас әжетханалар мектептен тысқары орналасқаны анықталыпты. Өз басын алып қашқан білім министрі: «Білім беру нысандарына қойылатын біліктілік талаптарын қайта қарап, санитарлық ережелер мен нормаларда даладағы деретханалардың болуын мүлде алып тастау керек» деп денсаулық сақтау министрлігіне бар жүкті арта салды. Педофильдермен күресті даладағы әжетханадан бастаған министр осымен қылмыс тоқтайды деп ойласа керек. Ендігі жерде мектептерге әжетхана салу үшін қазынадан қыруар қаржы жұмсалуды қажет.

Қадірлі Министр мырза! Анау Ақтөбедегі қаруланып төбелесіп жатқан бай-бағландардың балалары, кісі өліммен аяқталған қақтығыстар, мектептегі әлімжеттік, зорлық-зомбылықтың бәрін әжетхана салу арқылы шеше алмайсыз. Тәлім мен тәрбиені ұлттық менталитетпен ұштастырмай, ұшпаққа шықпаймыз. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтан бастап мемлекеттегі идеологияны қайта реформалау керек. Педофилия бас бермейтін кеселге айналды. Күш қолдану, жәбір көрсету, дәрменсіздің күйін пайдаланып, жыныстық мақсатын жүзеге асырған қылмыскерлерді өмір бойы абақтыға қамап, мемлекет есебінен тегін тамақтандырмай, тек ату жазасына кесу керек. Бір ғана Алматы облысындағы соттарда осындай жағдайға байланысты 2017 жылда 10 тұлғаға қатысты қылмыстық істер қаралып, 9 адам бас бостандығынан айыру жазасына сотталған. 2018 жылы қаралған 8 зорлықшыға қатысты қылмыстық істер бойынша бес адам бас бостандығынан айырылып, бір іс прокуратураға қайтарылыпты. Биылғы 11 айда 9 тұлғаға қатысты қылмыстық істерді қарау барысында 6 адам сотталып, 2 қылмыстық іс әлі қаралуда.

Өткен жылы ұрлыққа қатысты 9 бала істі болса, биыл 20 бала жауапқа тартылған. Былтыр 17 адам ата-ана құқығынан айырылса, биылғы өткен айларда ондайлар саны 17-ге жеткен.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

АУЫЛЫНДА НЕ ЖАҒАЛЫҚ?

Қызылащы ауылдық округінің әкімдігінде мемлекеттік көрсетілетін қызметтер бойынша ауыл тұрғындарының арыз-өтініштерін, ұсыныстарын талқылау бойынша қоғамдық келісім кеңесінің отырысы өтті.

БӘРІ ДЕ ЕЛ ҮШІН

Кеңес барысында округ әкімі Т.Маманов сөз алып, аталмыш қызмет бойынша атқарылып келетін жұмыстар негізінде баяндап, халыққа мемлекеттік қызметтерді тиімді және жедел түрде көрсету туралы да айтып өтті.

Жиында қатысушылар арасында ауыл тұрғыны Ж.Жүнісов қазіргі уақытта мемлекеттік қызметтердің бір терезе қағидаты бойынша жұмыс жасап жатқанын қолдайтынын айтты. Сондай-ақ, ол еліміздің одан әрі өркендеуіне, халқымыздың әл-ауқатының артуына, сыбайлас жемқорлық көріністері мен бюрократтық тосқауылдардың азаюына негіз

лады деген ойын да ортаға салды. Ал ардагерлер кеңесінің төрағасы Е.Егінбаев аудан орталығына бармай-ақ мемлекеттік қызметтер көмегіне жылдам, әрі оңай қолжеткізуге болатынын айтты.

А. АСАНОВА,
Қызылащы ауылдық округі әкімі аппаратының ауыл шаруашылығы жөніндегі бас маманы.
АЛАКӨЛ АУДАНЫ

Дүйсенбі - Понедельник, 2 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 02.25 «Көңіл толқыны»
06.25,01.50 «Мәселе»
бағдарламасы
07.00 Қандық Рахымның
концерті
08.55 «Ер Төстік және
айдаһар» Мультфильм
10.00, 19.00 Т/х «Шытынаған
тағдыр»
12.00 «Көңілашар»
12.50 Қазақ күресі. «Әлем ба-
рысы» Халықаралық турнирі.
Тікелей трансляция
20.00 «Әнім сен едің...»
Шәмші Қалдаяқовтың
шығармашылығына арналған
кеш
21.30 Т/х «Жат мекен»
22.30 Т/х «Гайһар»
23.25 Т/х «Қазақ елі»
00.20«Ниет» әлеуметтік ток-
шоу

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.00 М/с «ЮОху и его друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы
хабар»
08.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 Т/х «Дала
қырандары»
10.40, 20.10 Т/х «Арманда-
стар»
11.10 Д/ф «Судьба человека–
судьба страны»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Кино «Той любой ценой»
14.15 «Дос-Мұқасан»
ансамблінің «50 жыл елмен
бірге» атты концерті
16.00 «Ду-Думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листопад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.45, 01.45«Народный кон-
троль»
21.00 Итоги дня
21.40 Т/х «Абдулхамид хан»
00.40«Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
7.00 «Астана аптасы»
07.45, 01.20 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.40, 21.00 Т/х «Қара ниет»
11.50, 13.20 Т/с «Челночницы»
13.00,18.10 «Үздік әзілдер»
13.40 Х/ф «Семьянин»
16.00 Документальный фильм
19.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
20.00, 02.30 «Astana Times»
23.00 Т/х «Жаза»
00.10 Т/х «Кешіккен хат»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.25 «Махаббатпен,
Астана» концерті
08. 20 «Басты бағдарлама»
09.00 Шоу Максима Галкина
«Лучше всех» новый сезон
10. 45 «Поле чудес»
15.40 «На самом деле»
12.00 «Қалаулым»
15. 45 Х/ф« Операция «Ы» и
другие приключения Шурика»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
22.45 Сериал «Чужая кровь»
22.00 ,01.45«П@үтіна»
22.50 «Чужая кровь» продол-
жение
00.45 Ночной кинотеатр
«Операция «Мухаббат»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «Той BESTSTAR» ойын-
сауық бағдарламасы
07.50 Т/х «Мұңайма, Нефисе»
08.50 Т/х «Жат туыстар»
09.50 «Комната с видом на
огни», остросюжетная мело-
драма
11.50 «Селфи с судьбой»
мелодрама
16.00 Д/ф «Дала өркениеті»

17.00 Т/х «Жат туыстар»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 «Алые паруса: Новая
история» фильм
21.10«Морские дьяволы.Север-
ные рубежи»
23.30«Высокие ставки.Реванш»
01.10 Т/х «Мұңайма, Нефисе»
02.00«Той BESTSTAR» ойын-
сауық бағдарламасы
03.00 «Ақиқатын айтайық»
03.45 «Әйел қырық шырақты»
04.30, 05.00 «КТК» қоржынынан
ойын-сауық бағдарламасы

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Туржорық
10.20 «Әлемнің үздік картина-
лары
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы
11.45 «Бала-базар»
12.00 «Ел қамы»
12.45 «Жетісудың ақын-
жыраулары»
13.00 «Шашу»
13.50 «Жыр-тамшы»
14.00 «Желі-KZ»
14.25 «Әлемнің үздік картина-
лары»
14.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Бай-қуатты болайық»
16.40 «Үшінші көз»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени
қазынасы»
18.00 «Шашу»
18.45 «Әлемнің үздік картина-
лары»
19.00 «Диалог» /прямой эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай аққан
өзен»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехи-
каясы 38-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР ӘНҰРАНЫ
06.00,03.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро (қайталау)
08.00 Әзілдер жинағы
08.40 Х/ф «Астерикс:Земля
богов»
10.30 Х/ф «Пираты Карибского
моря: Мертвецы не рассказыва-
ют сказки»
13.30 Х/ф «Реальная Белка»
15.30Х/ф «Зверополис»
18.00 Сериал «Аналық сезім»
00.15 «What s Up»
01.00 Сериал «Мехектің өмірі»
01.40 Сериал « Адасқан ғұмыр»
02.20 Алдараспан,Нысана,
Шаншар әзілдері
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Гу-гулет»
06.40 концерт «Асыл ана»
07.40, «Айнаонлайн»
08.50 Х/ф «Все псы поподают
в рай»
10. 40 Х/ф «Каникулы офф-
-лайн»
12. 40 М/ф «Маугли дикой
планеты»
15.00,21.05 Т/х«Бастық бола-
мын»
16.00 Юбилейный концерт
Парвиза Назарова «30 лет на
сцене»
18.05 Т/с «Балабол-2»
19.20 Т/с «Крепостная»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея 777
22.05 Т/х «Азулылар әулеті»
23.10 Т/х «Не сдавайся»
23.50 «Жастар алаңы»
00.30 Х/ф «Универсальный
солдат»
04.00 Т/х «Элиф»
04.45«Жеңіп көр»

Сейсенбі - Вторник, 3 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 04.15 «Көңіл
толқыны»
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.10 Т/х
«Шытынаған тағдыр»
11.00 «Кездер-ай!». Ретро-
концерт
12.00, 01.00 «Ниет» ток-шоу
14.00, 17.00, 20.00, 00.30
AQPARAT
14.10, 22.30 Т/х «Гайһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат
мекен»
16.00 «Жан жылуы»
16.25, 03.20 «Нұр Тілеу».
Сұхбат
17.15, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 02.30 «Ашық алаң»
03.55 «Жан жылуы»

ХАБАР

06.00 М/с «ЮОху и его дру-
зья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы
хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 «Дала
қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Арманда-
стар»
11.15, 21.40 Т/х «Абдулха-
мид хан»
12.30 «Менің тағдырым»
13.00 Т/с «Неслучайная
встреча»
14.40 Т/с «Разия»
15.00 «Қоғамдық талқылау»
16.00 «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листопад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды
жаңалықтар
20.50 Премьера! Новый
курс
21.00 Итоги дня
00.50 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 01.20 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и мед-
ведь»
09.40, 21.00 Т/х «Қара ниет»
11.50, 13.20 Т/с «Челноч-
ницы»
13.00 «Elorda live»
14.40, 00.10 Т/х «Кешіккен
хат»
16.00 Документальный
фильм
18.10 Үздік әзілдер
19.00 «Күлпәштің хикаяла-
ры»
20.00, 02.30 Astana Times
23.00 Т/х «Жаза»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.40 Т/х «Зәуре»
06.40, 03.15 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты
жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «QALAYYM LIVE»
15.45 «На самом деле»
16.50 Т/с «Гончие–5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВО-
СТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Чужая
кровь»
22.00, 01.55, 03.45 «П@-
UTINA»
00.45 Ночной кинотеатр.
«Операция «Мухаббат»

КТК

07.05, 02.20 «Той Beststar»
07.50, 01.30 Т/х «Мұңайма,
Нефисе»
08.50, 17.00 Т/х «Жат туы-
стар»
09.50, 23.50 «Высокие став-
ки. Реванш»

12.50, 21.40 «Морские дья-
волы. Северные рубежи»
14.10 «Наследница поне-
воле»
16.00 «Дала өркениеті»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.20 «Астарлы
ақиқат»
21.00 Вечерные новости
04.05 «Әйел қырық
шырақты»
04.50-05.00 «КТК
қоржынынан» ойын-сауық

ЖЕТІСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Туржорық
10.30 «Әдебиет пен адам-
зат»
11.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 53-бөлім
11.45 «Әсем әуен»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай
аққан өзен»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Әсем әуен»
14.30 Д/ф «Ғажайып
мәдениет»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Болмыс» ток-шоуы
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
18.00 «Шашу»
19.00 «Диалог» /прямой
эфир/
19.30 Д/ф «Батысқа қарай
аққан өзен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 54-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00,04.00 «Ризамын»
07.00 Бауржан-шоу
08.10 Х/ф «Астерикс: Земля
Богов»
10.00 Х/ф «Зверополис»
12.30 Сериал «Фазилет
ханым»
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детек-
тивы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00, 19.00 Сериал «Дыл-
ды»
20.00 Информбюро
21.15 Сериал «Иффет»
22.45 Сериал «Отчаянные
домохозяйки»
01.45 Сериал «Мехектің
өмірі»
02.30 Сериал « Адасқан
ғұмыр»
03.10 Алдараспан, Нысана,
Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 22.05 Т/х «Азулылар
әулеті»
07.40, 17.10, 04.00 Т/х
«Элиф»
08.50 М/с «Монкарт»
09.25, 23.50 Сериал «Полет
бабочки»
10.40, 02.00 «Смеяться раз-
решается»
12.40, 19.20 Т/с «Крепост-
ная»
13.40, 18.15 Т/с «Бала-
бол-2»
15.00, 21.05 Т/х «Бастық
боламын»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа
келін»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея 777
23.10 Т/х «Не сдавайся»
04.45 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 4 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 04.10 «Көңіл
толқыны»
06.30, 14.00,17.00, 20.00,
00.30 AQPARAT
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.00 Т/х
«Шытынаған тағдыр»
12.00, 01.00 «Ниет» ток-
шоуы
14.10, 22.30 Т/х «Гайһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат
мекен»
16.00, 03.20 «Kelbet»
16.35 «Елбасы шарапаты»
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ
елі»
20.35, 02.30 «Ашық алаң»
23.25 Т/х «Қазақ елі»
03.50 «Ақ сауыт»

ХАБАР

06.00 М/с «ЮОху и его
друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы
хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 «Дала
қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Арман-
дастар»
11.15, 21.40 Т/х «Абдулха-
мид хан»
12.30 «Менің тағдырым»
13.00 Т/с «Свадьбы и раз-
воды»
14.40 Т/с «Разия»
15.00 «Қарақатпен шәй»
16.00 «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/с «Листо-
пад»
18.30 Т/х «Шашу»
19.30 Қорытынды
жаңалықтар
20.45, 01.45 «Біздің на-
зарда»
21.00 Итоги дня
00.40 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 01.20 «Үздік
әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и мед-
ведь»
09.50, 21.00 Т/х «Қара
ниет»
12.00 Т/с «Челночницы»
14.20, 18.10 Үздік әзілдер
14.40, 00.10 Т/х «Кешіккен
хат»
16.00 Документальный
фильм
19.00 «Күлпәштің хикая-
лары»
20.00, 02.30 Astana Times
23.00 Т/х «Жаза»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.40 Т/х «Зәуре»
06.40, 03.15 «Той заказ»
07.10, 18.00 Басты
жаңалықтар
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «Қалауым Live»
15.45 «На самом деле»
16.50 Х/ф «Гончие-5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 Главные новости
20.45, 22.50 Т/с «Чужая
кровь»
22.00, 01.55, 03.45 «Пау-
тина»
00.45 «Опирация «Мухаб-
бат»

КТК

07.05 Кешкі
жаңалықтар(қайталау)
07.30, 01.30 Т/х «Мұңайма,
Нефисе»
08.20, 17.00 Т/х «Жат
туыстар»
09.20 Новости (повтор)
10.00, 23.50 «Высокие
ставки. Реванш»
12.10, 21.40 «Морские дья-

волы. Северные рубежи»
14.20 «Наследница поне-
воле»
16.00 «Дала өркениеті»
18.00 Т/х «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.20 «Астарлы
ақиқат»
21.00 Вечерные новости
02.20 «Той Beststar»
04.05 «Әйел қырық
шырақты»
04.50-05.00 «КТК
қоржынынан» ойын-сауық

ЖЕТІСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей
эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Экорейд»
10.30 «Диалог»
11.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 54-бөлім
11.45 «Әсем әуен»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай
аққан өзен»
12.45 «Ем болсын»
13.00 «Шашу»
14.00 «Жетісу зертханасы»
14.30 Д/ф «Өркениет
ғажайыптары»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Жүрек сөзі»
16.30 «Ауылдағы ағайын»
17.00 Жаңалықтар
17.15 «Әсем әуен»
17.20 Новости
17.35 «Ем болсын»
18.00 «Шашу»
19.00 «Ұлт пен рух»
19.30 «Кең ауқымда»
20.00 «Қателік»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» теле-
хикаясы 55-бөлім
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00,04.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
(қайталау)
08.00 Бауржан-шоу
09.10 Х/ф «Реальная белка»
11.00, 21.15 Сериал «Иф-
фет»
12.30 Сериал «Фазилет
ханым»
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детек-
тивы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00, 19.00 Сериал «Дыл-
ды»
20.00 Информбюро
22.45 Сериал «Отчаянные
домохозяйки»
01.45 Сериал «Мехектің
өмірі»
02.30 Сериал « Адасқан
ғұмыр»
03.10 Алдараспан,Нысана,
Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 22.05 Т/х «Азулылар
әулеті»
07.40, 17.10, 04.00 Т/х
«Элиф»
08.50 М/с «Монкарт»
09.25, 23.50 Сериал «Полет
бабочки»
10.40, 01.00 «Смеяться раз-
решается»
12.40, 19.20 Т/с «Крепост-
ная»
13.40, 18.15 Т/с «Бала-
бол-2»
15.00, 21.05 Т/х «Бастық
боламын»
16.00, 03.00 Т/х «Жаңа
келін»
20.20 Т/с «ИП Пирогова»
21.00 Лотерея ЛОТО 6/49/
777/ KENO
23.10 Т/х «Не сдавайся»
04.45 «Жеңіп көр»

Өзі жайлы сөзден әдемі өлең өрген Әйгерім ақындық жолдың оңай емес екендігін де түйсікпен ұғып, жүрегімен сеземін дейді жазбасында. Әйгерімді жақсы тану үшін өлеңі мен жазбасын оқып көру керек шығар... Көңілдің таң шуағы мен өмірдің сан сұрағын қағазға тамшылатып жазған ақын қыз Алматыдағы Жамбыл атындағы қалалық жасөспірімдер кітапханасында шығармашылық кешін өткізді.

КЕШ өткізер алдындағы өзінің ішкі сезімін ол былайша әспеттепті: «Аз уақыттың ішінде өмірімде дүрбелең кезең басталды да кетті. Жайбырақат жүретін маған бұл үйреншікті жайт емес. Қобалжу басым, арасында тұсаукесердің өтіп жатқанын ойша елестетіп, көңілім босап, жылап та алатыным бар. Жүрегім – дүрсілімен кеудемнің есігін қағып сыртқа

бұлқынады. Мұым басымның ішінде тоқтаусыз айналып жатқандай. Тұсаукесерге қатысты әр ұсақ-түйек нәрсе алаңдатады. Қалай өтеді, дайынмын ба деген сауал ең маңызды сұрақтарға айналды...

ФБ парақшасында осылайша ой қаузаған ақын қыздың жазбасынан оның өлең деп, өмір деп соққан жүрегінің жылылығын аңғаруға болатындай. Әйгерімнің жан құрбысы, ақын Мағрипа Сандұғаш айтқандай-ақ, оның болмысы, тазалығы, қарапайымдылығы, өзіндік әлемі бәрі-бәрі өзгеше.

Ал Әйгерімнің өлеңі хақында ой тербеген Амандос Елтай: «Оның әр өлеңі тазалыққа, мөлдірлікке тұнып тұр. Ақын кітабына тақырып қойғасын, ішіндегі әрбір жазылған дүние сол тақырыпқа қызмет етіп, әрі қарай аша түссе, нағыз шығарманың заңдылығына сай келмей ме? Міне, дәл осылай бір тақырыпқа бүкіл болмысымен беріліп, өзі бекіткен тақырыптан ауытқымай, айналадағы кез келген табиғи құбылысты соған байланыстыра білген автордан қызық шығармалар күтуге болады» – деп өз сөзін мына қарбалас қоғамда көңілге түскен кірден тазару үшін жүзінді тамшыға сүйдіру керектігін, «Тамшыда да тағдыр бар» екенімен әспеттепті.

Өмірді өлеңмен өрген Әйгерім жайында жазған ой-орамнан әркім өзінше ой түйе жатар.

ЕНДІГІ жазба ақын-жазушылардың кешін

ТАМШЫДА ДА ТАҒДЫР БАР

Ол өзі туралы өзгелерден бөлектену, тынысы да тыым басқа, жаны салқын болғанымен жүрегі нәзік, өзгеше тұрғысымен өмірге керектену, жыр болып жаратылған жан екенін айтады өлеңінде.

өткізуді алдыңғы орынға қойып келетін әзиз жан Ғазиза Құдайберген басқаратын Жамбыл атындағы қалалық жасөспірімдер кітапханасында өткен, әлемі жаңбыр болып тамшылап тұрған Әйгерім ақынның әдемі кеші туралы өрбімек.

Өлең бар ма?
Өлең жазшы, Ақыным!
Мына өмірдің керек етпей ақылын,
Бұзып-жарып қағидасын өмірдің,
Сағындырып алыстағы жақынын!
Өлең жазшы, шалқарынан шабыттың,
Мәңгі өшпейтін таңбасындай табыттың,
Құлын жырға шөліркеген кеудемнің,
Асау жанын бодандықтан ағыттым!

Өмірді өлеңімен жарық етіп келетін Әйгерімнің кітапханадағы кеші турасында әлеуметтік желіде жақсы жазбалар көп жазылыпты. Солардың ішіндегі ерегі қазақ поэзиясының еңлікгүлі, ақын «Құрмет орденінің иегері, халықаралық «Алаш» сыйлығының лауреаты Зайда Елғондинованың жазбасы.

Фейсбук парақшасындағы жазбасында ақын апайымыз: - «Жетісу» кітапханасы сериясымен шыққан жас ақын Әйгерім Тұрлықожаның «Тамшылар» атты жыр жинағының тұсаукересері болып өтті. Ақынға пікір айтпас бұрын, «ТАМШЫЛАР» кітабын парақтадық.

Қуанбасам сәуле шашса таң шынар,
Мұң-назыма қашанғы енді жан шыдар?!

Айтары көп мөлдір күрсіністердей,
Көктен құлап жерге асықты тамшылар, -

деп ішкі жан-дүниесінен сыр шертеді. Әйгерімнің кітабының алғашқы беттерін ашқаннан-ақ оның поэзияға үлкен дайындықпен келгенін, көп оқитынын, көп ізденетінін байқадық. Жас ақын

Әйгерім Тұрлықожа қай тақырыпқа қалам тартса да, өлең өрнегін мөлдіретіп жырлайды. Біз ақынға «үлкен әдебиетке, поэзия әлеміне қош келдің, Әйгерім Тұрлықожа» демекпіз!

Айналайын Әйгерім ақын! Қазақ поэзиясына «Тамшылар» кітабыңмен тамаша тарту жасадың! Мөлдір бұлақ болып басталған поэзияң алып өзенге айналсын! Үлкен поэзияға қош келдің!

Осылай деп сөз ағытқан ақын апайымыздан артық кім баға бере алар дейсің?!

Тамшыдан тағдыр түздірген Әйгерімге алдыңғы толқын ақын әпкелері Сағыныш Намазшамова, Әсел Оспан да тамаша тілектерін арнаса, жылы пікір білдірушілердің дені кештің өте жоғары деңгейде өткенін тілге тиек еткен.

«КЕШ жақсы өтті деп жатыр көпшілік. Мен әлі не болғанын түсінбей жүрмін. Бір есімде қалғаны қолтаңба беріп жатып, үш жыл бұрын бірге жұмыс істеген құрбымнан «Атың кім?» деп сұрағаным» – деп жазыпты Әйгерім ФБ-дағы парақшасында.

Бұдан ақындардың алаңғасар адам екендігін аңғаруға болатындай ма, қалай?! Ал тағы бір жазбасында: «Кеш өтпеген секілді. Есімде қалғаны көрермен ішінен «Тамшыда да тағдыр бар деп ойлайсыз ба?» деген сауалы болды. Осы сұраққа жауап беріп көрейін. Жер бетінде тағдыр

көп. Көктемнің тағдыры жаз келгенше, жаз – күз келгенше, күз – қыс келгенше дегендей. Жапырақ бүрлеп сарғайып кеткенінше ғұмыр кешеді. Ал, тамшының тағдыры аспаннан мөлт етіп түсіп, жерге сіңіп кеткенінше ғана. Бірақ осындай аз уақытында тұнық әлемін жоғалтпайды. Жанарына бүкіл әлемді сыйдыра алатын батылдығы да бойында. Оның бүкіл тағдыры тазалықтан ғана тұрады» – деп толғанысын білдірген.

Зайда ақын айтқандай, ғажап тұжырым! Ақындық тағдыр деген осы болар бәлкім?!

Жоғалтқанмын, О, Алла- ай, күзді қашан?
Көңілде қар борап тұр, қарашы әне!
Күз соңында қалдырған ізді басам,
Тани алмай кешегі қарашаны.

Қыс қаңарын көрсетті ерте неге?
Үлгерді ме құс қайтып жылы ұяға?
Қайыр күткен қараусыз жер төледе,
Қарашамен көрісу бұйыра ма?

Жаңбыр неге қақпады есігімді?
Желмен неге жапырақ билемеді?
Мен жүретін жолдардың кеші мұңды,
Неге бәрі асығыс үйге енеді?

О, расында, құрды ма билік ақпан?
Жер тағынып мамықтан орамалын.
Қарашаға қалдырып күйді ұнатқан,
Қоштаса алмай менде үйге ораламын-
деген ақын тұсаукесер жайындағы жазбасында «Өзімді бәріне бөліп бергендеймін» депті. Шынында да, кешке барған әр адам өлеңдері арқылы оның бір бөлшегін ала кеткен болар. ...Әдебиет теңізіне жаныңның тамшылары қосылған күн құтты болсын! Тамшының тазалығына ғашық болып, жырларыңмен жасай бер, ӘЙГЕРІМ!

С. ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ.

АЛҒЫС

ЖАҚСЫ ДӘРІГЕР – ЖАНҒА ШИПА

Дәрігер деген – кең ұғым, қастерлі мамандық. Бұл мамандық иелерінің жауапкершілігі де мол, атқаратын жұмыстары да ауқымды. Қызығы мен шыжығы қатар жүретін осынау маңызды салада еңбек етудің өзі ерлік. Бас ауырып, балтыр сыздаса жүгінетін ақ халатты абзал жандар туралы қаншалықты толғақты ой тербетсең де артық етпейтіні сондықтан.

Жасың келген сайын ауру-сырқау көбейе береді екен. Мұндайда шықпас жанға себепкер болатын дәрігерлерге жүгінесің ғой. Сондай бір шақта қол ұшын созған дәрігерге алғыс айтуды адамдық парызым деп санадым. Талдықорған қаласындағы жедел және шұғыл медициналық жәрдем көрсету станциясының фельдшері Ермек ҒАБИДЕН жас та болса өз ісін жетік білетін дәрігер екен. Бірден көмегін беріп, емін жасап, қолұшын созды. Ермек баламның өз міндетіне үлкен жауапкершілікпен қарайтын қолы алтын дәрігер екеніне көз жеткіздім. Осындай дәрігерлер барда елімізде сырқат жандар дертінен

тез айығып кетері сөзсіз. Қолы шипалы, сөзі дәру Ермек секілді азаматтар барда, медицина саласының да шамы жарық болары анық. Бес жылдан астам уақыт осы салада тынымсыз еңбек етіп келетін қолы алтын дәрігер Ермек Ғабиденге медицина саласының майталманы болып, еліңе қалтқысыз қызмет ете бер демекпін.

Шаймұрат ШАЯХМЕТОВ,
зейнеткер.
ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫ

СӨЗ САЙЫСЫ

ЖАМБЫЛДА АҰТЫС

Қараша айының 15-жұлдызында өткен бұл айтулы айтыс, жырдың қара жорғасы атанған, қара тілді Үмбетәлі Кәрібаевтың 130-жылдығына арналды. Алматы облысы әкімінің ұйытқы болуымен, Алматы облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасы, облыстық халық шығармашылығының ұйымдастыруымен өткен игі шараға Республиканың Ақмоладан Қуаныш Оспанов, Павлодардан Саяхат Оразбек, Батыс Қазақстаннан Мұрадым Мирланов, Шығыс Қазақстаннан Айшолпан Төлеутай, Алматы облысынан Жандарбек Бұлғақов, Арзыгүл Қайыңбек, Жалғас Садыр, Алматыдан Сырым Әуезхан және Нұр-Сұлтан қаласынан Сара Тоқтамысова, шырайлы Шымкенттен Кәрма Оралова бастаған айыр көмей, ақтангер ақындар келді. Жағынан өлең саулаған өрен жүйріктер Үмбетәлі бабаларын жыр мен әспеттеп, ел мен жерді, «Рухани жаңғыруды», «Ұлы даланың жеті қырын» тілдеріне тиек етті.

Қарғалы тауының етегінде, Шолақ-қарғалы ауылында (қазір ақын есіммен Үмбетәлі) аталатын мекенде) дүние есігін ашқан ақпа-жорға ақының өмірдерегін айтысқа келген ақындар тілдерінің жеткенінше жырлады. «Ақындар мен батырлар» мекені атанған өлкенің сұлу табиғатында, ақынға деген ел-жұртының құрметін де назардан тыс қалдырған жоқ. «Он төртінде қолына домыра алып, өлең-жырдың соңына бір жола түскен қаражорға атанған ақынның толағай тойына ұрпақтары тайлы таяғы қалмай түгел келді. Ұлағатты ұстаз, Ұлы Отан соғысының тыл ардагері, ақының кіндігін өрбіген туған қызы Дәмегүл Үмбетәліқызы. Әке-мұрасының жанашыры, ұстаз, қызы Әлия Үмбетәлі, Алматы облыстық «Каз Пошта» АҚ-ның директоры, ақынның ұлы Мұхит Кәрібаев, Жамбыл ауданының «Құрметті азаматы, мұражай жанашыры, ақынның күйеу баласы Әуесбай Тәжібаев, Үмбетәлі Кәрібаев мұражайының директоры немересі Әуелбек Ысқақов, ақынның келіні, мұражай қызметкері Қалдыгүл Денгелбаева, Үмбетәлі мұрасын дәріптеуші, ұстаз ақынның шөбересі Мадина Әуелбекқызы қатысып, аталарына арналған республикалық айтыстың үшінші бәйгесін күйеу баласы Әуесбай Байжамбылұлы көтеріп алды. Алғашқы болып сахна төріне көтерілген Ақмола және Павлодар облысының жас ақындары арасындағы жыр бәсекесі бір-бірімен деңгейлес болды. Бұдан кейінгі кезек Сара мен Жандарбек арасында өрбіді. Бірін-бірі қамшылап, көрерменнің айызын қандырған екі ақын да «өлең жырдың қара жорғасын» мадақтап, жыр көкпарын тақымдай тартты.

Жетісудағы жыраулар атасы Қабдиса, Қабдисадан бата алған айтыстың алтын діңгегі атанған Сүйінбай, Балта тілді Бақтыбай, жыр жампозы Жамбыл, Үмбетәлі, Темірғали, Қалқа, Артық, Әсемхан, Әбікен, Әлімқұлдар салған сара жолды шаңдағып, Ұзынағашта айтыстың аламан жарысы өтті.

ЖАНДАРБЕК:

Елімінің салқындатқан күн райын,
Елімінің ықыласына жығылайын.
Күллі Алаш бас қосқан Ұзынағашта,
Тыныстап саф ауамен тынығайын.
Сүйінбайдың елінде жыр бастасам,
Ойыңды билейді екен бір уайым.
Ақындар мен батырлар мекенісің,
Дұшпанын шытынатқан шыныдайын.
Жамбыл қара жорға деп атап кеткен,
Төгіліп тұрғандықтан жыры дәйім.
Той жасап Үмбетәлі бабамызға,
Оңыңнан туып жатыр бүгін айың.
Жорғаңыз 130-ға келген кезде,
Жорғадай жолға түсіп зымырайын.
Сіздермен ұзақ-сонар амандаспай,
Жеңгеме өзім бастап ұрынайын.
Сараның қыр соңына түсейінші,
Маралды жаңа көрген бұғыдайын.
Қара жорға бабамнан жыр бастадым,
Енді Сара жорғама бұрылайын –
деп айтыстың өту мерзімі жұмаға деп келгенін, 15 қараша «Құлманбеттің құлынымын» айтыста атой салған Оразәлі Досбосыновтың туған күнін көрермендер ойына бір салып, ақынға деген сағыныш жырын сарқа төкті.

Желігін басып үйренгем,
Сарадай асыл жеңгеміз.
Айналайын Ұзынағаш,
Ақыным деп төр бердің,
Үмбетәлінің тойы деп,
Шайырларға дем бердің,
Ардақтаған бабасын,
Көтермелеп бағасын,
Сіздердей жайсаң ел көрдім.
Бүгінгі күн ағайын,
Жай күн емес білгенге,
Жеті күннің сұлтаны,
Қасиетті жұма екенін.
Екіншісін айтайын,
Ақындардың сұлтаны,
Өлең жырдың сұңқары,
Отызға жетпей мерт болған,
Оразәлі Досбосын,
Дүниеге келген күн,
Қасиетті жұмада,
Ұмытпайық есімін.
Елімдеп өткен ерлердің,
Жақсыларын жырласам,
Маған да халқым дем бердің.
Ораздың орынын ағайын,
Жоқтатпауға мен келдім - асқақтап

жырлаған Жандарбек, әзіл айтса әудем жерге барып, әлеуметтік мәселенің мәйегін теріп, Сараны сандұғаштай сайратты.

Ән айтып, қыз ұзатып, әйлейлеген,
Сенбі мен жексенбіде той бермеген.
Қалайсыз Сара жеңге қасымдағы,
Айтысса еш жігітке бой бермеген.
Қуып жүріп сабайсың еркек көрсең,
Ешкібайдың қызындай қой көрмеген.
Жеңеше өлең сөзге өр екпінің,
Айтушең қалжың сөздің ең өткірін.
Анаконда Айнұрдың ізін басқан,
Бірі едің сайысуға сен ептінің.
Айтыстың кобрасы сіз боп тұрсыз,
Шынында бұл теңеуе келеді (і) түрің,
Жыландай еркектерді буындырып,
Ысылдап шағушы еді бөлек тілің.
Айтыста сіз шағатын еркек қалмай,
Кәсіптің ауыстырдың кезек түрің.
Интернетте психолог боп кетіпсің,
Жақсылық нышаны ғой демек мұның.
Әйелдер сізден сабақ алады екен,
Қанша қымбат болса да төлеп құнын.
Сен осы келіншектерді жинап алып,
Ақыл айтып жүрсің сен не деп күнім.
Үйретіп жатырсың ба әйелдерге,
Еркекті қалай шағу керектігін - деді.

Ауыздықпен алысып, көмбеге қатар келген қос ақынға көрермен дән риза болысты. Қазылар құрамы солай бағалады. Алматы қаласының намысын қорғаған Сырым мен Әуезхан, Алматы облысының атынан шыққан Арзыгүл Қайыңбектің айтысында Сырымның бәсі үстем болды. «Нұриладай саңлақтың сарқытымын, аузыңдағы отыз тісіңді күйретемін» - деп шабыттың шал құйрығына мініп, ағасының аузын жырлаған Арзыгүлге жауапты Сырым Үмбетәлі

бабасын ардақтай отырып, Арзыгүлден айласын асырды.

СЫРЫМ:

Бүгін Үмбетәліні ойға алған күн,
130 жылдық тойы тойланған күн.
Үмбетәлі бабамның ғұмырынан,
Бар қазақ үлгі қылар жайды аңғардым.
Бабам қарап жатпапты, қазақ жұрты,
Өз жерінен Қытайға айдалған күн.
Артынан іздеп барған Қытай жаққа,
Ауа көшкен кедей мен бай-бағланның.
Елге қайт деп барлығын шақырыпты,
Көбісін Керей, Уақ, Наймандардың.
Үмбетәлі бабамнан үлгі алған соң,
Мен де сол елге құшақ жайған жанмын.
Қытай жақта тұратын Арзықұлмен,
Бес жыл бұрын айтысып

бәйгі алғанмын.
Сол кезде елге кел деп қолқа салып,
Жанашыр бауырына айналғанмын.
Қазір әпкем алыпты азаматтық,
Сөзім әсер еткенге қайран қалдым.
Әй, бірақ та несі бар таңқалардай,
Мұсылман деп көрмей ме

пайдамды әркім.
Үмбетәлі бабама ұқсап туған,
Үмбеті емеспін бе Пайғамбардың.
Аузыммен қатарымнан асып тудым,
Жасымнан өлең-сөзді кәсіп қылдым.

ӨТТІ АҰТА ЖҮРЕР

Сен жақтырмай отырған ауызыммен
Үйдегі әйелімді ғашық қылдым.
Сен қайта рахмет айт осы ауызбен,
Елге кел деп өзіңді асықтырдым.
Ата жұртта өзіңді күтіп алып,
Сарғайған сағынышыңды

басып тұрмын.

Қысықкөзден қысылып келді ғой деп,
Ауызды, құшақты да ашып тұрмын.
Мазақтап отырсың сен досым кімді,
Келе сап ауызыма басың кірді.
Оймақтай ауызымды көрген кезде,
Көргендей шошыдың ғой тас үңгірді.
Құрбыларың жатқанда ұзатылып,
Күйеусіз сенің мазан қашып жүрді.
Сен той көйлек кигенде құрдастарың,
Балаларын мектепке тасып жүрді.
Ашықауыз деп маған күлмес бұрын,
Ойланып сөйлесеңші асыл құрбы.
Құр қалып күйеудегі бар қызықтан,
Отыз жыл сенің де аузың ашық жүрді.
Ашылып аузың, жағың талса да тым,
Сөзіңе болсын халық тамсанатын.
Арзыгүл солай маған сын айтса да,
Бұл сөзі ой салып тұр баршаға тың.
Ол рас қазір ақын қаптап кетті,
Ел-жұртқа жүйрікпін деп жар салатын.
Айтыста теміркөлік мінсе дағы,
Сөзі жоқ ел сүйсініп, қол соғатын.
Ел есінде бір сөзі қалмаған соң,
Кезі көп өкініштен сан соғатын.
Мұндайда тек өзімді жұбатамын,

Егер де сол бабаммен салыстырсам,
Қалардай жарты жолда шаршап атым.
Жарысса жырдың қара жорғасымен,
Қара жолда қалар ед қаншама ақын.
Арзыгүл Нұриладай алғыр екен,
Ал, Сырым Үмбетәлі, Жамбыл екен.
Бойымда қырық түрлі айлам бар деп,
Бұл неге байбаламын салды бөтен.
Сенің отыз тісіңді күйретем дем,
Айтқаның біртүрлілеу әңгіме екен,
Менің тісім онсыз да күйреп отыр,
Сен оған салмасаң да жанды көкем,
Мені қойшы сенімен бірге тұрған,
Күйеуіңнің тағдыры дал-дүл екен.
Қырық түрлі айлаңның бәрін көрген,
Күйеуіңнің сау тісі қалды ма екен -

деп, сүйір тілмен түйреп-түйреп алды.
Бұдан кейін Батыстан келген Мұрадым
Мирланов пен Семейден келген жас толқын
Айшолпан Төлеутайдың сөз сайыстары
орташа деңгейде өрбіді. Сүйінбайдың
мақамын жаңғыртып жүрген, тікен тілді
Мұрадым жас қызбен айтысқанда, қалжың-
қағытпаларының арасына көбіне орыс
тілді кіріктіріп отырды. Мұндайды Абай
дана: «Бөтен сөзбен былғанса сөз арасы,
ол ақынның білімсіз бейшарасы» - деген
сыни көзқарасты қазылар құрамының
төр ағасы ақын Қуат Қайранбаев айтты.
Жалпы Мұрадым қанжар жүзді, батыл
ақын. Бұл жолы қарсыласы Мұрадымның
аяғына тұсау салғандай әсер етті. О, баста

айшықты болды. Сан айтыстың көрігін
қыздырған Кәримаға жас бала төтеп берді.
Қиыннан қиыстырып, апалап отырып қолма-
қол жауап қайырған Жалғасты Кәрима да
қытығына иіп қамшылады. Тақырып аясын
жырлағанда шың-құзға ұя салған қырандай
шарықтаған Жалғас та, Кәрима да айтыс
арнасынан жаңылмады. Қалжың айтса
адамның қабырғасын қақыратып жіберетін
Кәрима Жалғастың 25-ке келгенше бойдақ
жүргенін әжуалады. «Құланның қашуына,
мылтықтың басуы дөп» - келгендей
Жалғастың да жаурыны жер искей қоймады.

ЖАЛҒАС:

Сұрай ма деп отырсам үй ішімді,
Карима қайыртпадың күйісімді.
Келе сала Жалғасты сасықсың деп,
Текеден бастадыңыз тиісуді.
Бала деп бауырыңа баспап едің,
Апатай қайдан білдің иісімді.
Апама менің жаным ашып кетті,
Жатқан жылан құйрығын басып кетті.
Таза нәрсе таппайсың осы күні,
Экология мөлшерден асып кетті.
Ішкен су, жұтқан ауаң бәрі де лас,
Дерт асқынып, дауа жоқ тасып бөкті.
Жалғыз ғана мен емес сасып жүрген
Саясаттың өзі де сасып кетті - деп
қоғамдағы экологиямен саясатты қоса
жырлап:

Апатай еркелігің жеткен шығар,
Даусыңыз барған сайын өктем шығар.
Әр қасқырдың құйрығын ұстап жүрсең,
Қолыңыз құйрық сасып кеткен шығар
— дегенде залдағы ел қыран топан күлкіге
көмілді. Қалжыңға-қалжыңмен жауап
қайырып, тақырып аясын шарықтау шегіне
жеткізген Жалғас алдына жан салмады.
Демеңдер бір сөз айтсам шыырлапты,
Шиырламай табайын түйін нақты.
Жырдың қара жорғасы Үмбетәлі,
Жүз отызға толыпты быыл нақты.
Ақиық атамызды жырласын деп,
Алиев ақындарды жиып апты.
Үмбетәлі жарқыраған үркер еді,
Дарынын ұнататын дүйім қақты.
Басынан шу асаудың басып мініп,
Жасынан түйе жылқы сиыр бақты.
Айтысқанда шаршы алаңда

шаң шығарып,

Құлагердей көсіліп құйындатты.
Сүйінбай Жамбылдардың ізін жалғап,
Бір Алладан басқаға сиынбапты.
Кавказды да құшағына паналапты,
Дастарханы күндіз түн жиылмапты.
Таңжарықтай тарланмен

жолдас болып,

Шындық айтып ақиқаттың

шиіні жақты.

Қытайдағы қандастарды
қайтарам деп,
Сағф алтындай сөздері сұйылмапты.
Арғы беттен асып келген әрбір адам.
Атамыздың қолын алып сүйіп жатты.

Ашаршылық кезінде де алты алашқа,
Талай- талай пайдасы тиіп жатты.
Арбамен күнгей жақтан астық тасып,
Қырғыздан қазаққа әкеп үйіп жатты.
Енді міне тәуелсіз ел болған соң,
Киім бүтін қарын тоқ күйің жақсы.
Азаттықтың құрметіне азаматтар,
Бабалардың арқасы деп түйір бақты.
Әніне ел мен жұртты қосты ғой деп,
Бәріне даңғыл көше қиып жатты.
Тірісінде топтан озған Үмбетәлі,
Сол кезде басқалардан кейін қапты .
Астарламай турасын айтар болсам,
Менің ішім сол кезде күйіп жатты.
Себебі семсер тілді ақындарға,
Жеткізген сенсің демей күй ырғақты.
Қайдағы жоқ орыстарға орден беріп,
Қосқандай боп көрінді үйірге атты.
Күллі алашқа жәрдем берген бабамызға,
Ұзынағаштан бір көше бұйырмалты
Жаңарар кезі келеді көненің де,
Дөп тиер кезі болады жебенің де.
Даламда дәріптелмей жатқандар көп,
Біз білмейтін жетісудың белеңінде
Мына төр Түктібайдың төрі бопты,
Қобыз шалса жұрт сүйсінер бөлек үнге.
Құртқа тәуіп секілді тектілерім,
Тарихтың о да қапты тереңінде.
Қараш батыр қара атқа қарғып мінсе,
Жаңғырыпты Қопайдай төбе күнде.

Өтеп ақын Досмайыл Есдәулеттің,
Өресі биік бопты өр елінде.
Қаныбектей қабыланып қазақ үшін,
Алтын басын тігіпті көп ілімге.
Ақпа төкпе атамыз Есенқұлдың,
Ұстарадай өткірлік бар өлеңінде.
Үмбетәлі ұлтыма үлгі емес пе,
Ел үшін шыққан тіпті ереуілге.
Сол Үмбеттің қасында қатар жүрген,
Әр облыста бір көше бар Кененің де.
Бұның бәрі бір қазақтың атасы ғой,
Біреуін біреуінен бөлемін бе?
Сүйінбай, Бақтыбайдың, жалғасымыз,
Алдына тура барған Төренің де - деп
тереңнен толғады. Карима апасының
алғысына бөленіп, бабымен бағы қатар
шапқан Жалғас ақтық айналымға жолдама
алды. Бес жұп ақыннан ақтық айналымға ең
жоғарғы бал алған Жалғас пен Жандарбек
арасындағы бәсекеде қазылар құрамы
бірауыздан Жандарбекті үстем деп таныды.
Сонымен, айтысқа қатысқан он ақынның
алтауы ынталандыру сыйақысы 200 000
теңге және марапат қағазымен мадақталса,
үшінші орын 300 000 теңгені Оралдан келген
оғлан Мұрадым Мирланов, екінші жүлде
500 000-ды астаналық Сара Тоқтамысова,
бірінші жүлде 700 000-ды Жалғас Садыр,
бас бәйге 1 000 000-ды Жандарбек Бұлғақов
қанжығасына байлады.

Айтақын МҰХАМАДИ

Есіме Үмбетәлі алсам атын.
Негізі, нағыз ақын солар еді,
Айтыс десе алқынбай жан салатын,
Айтысып, дастан айтып,
жыр шығарып,
Өнердің қамти алған әр санатын.
Жамбыл өзі сүйсініп шабысына,
Қаражорға деп жайған баршаға атын.

Айнұр Тұрсынбаевамен айтысатын болған
Мұрадымның қарсыласы жол сапардан
келмей қалып, жас қызбен айтысуға
тура келді. Әйтсе де сөзін өткізе білген
Мұрадым қарсыласынан оқ бойы алда
келді. Айтыстың тағы бір көрігін қыздырған
қос ақын Ұзынағаштың Жалғас Садыр мен
шымкентік Кәрима Оралованың айтыстары

МЕДИАТОР НЕЗАВИСИМ ОТ СТОРОН

Медиация проводится на основе принципов: добровольности; равноправия сторон медиации; независимости и беспристрастности медиатора; недопустимости вмешательства в процедуру медиации; конфиденциальности. Условием участия в процедуре медиации является взаимное добровольное волеизъявление сторон, выраженное в договоре о медиации.

При проведении медиации медиатор независим от сторон, государственных органов, иных юридических, должностных и физических лиц. Медиатор самостоятелен в выборе средств и методов медиации, допустимость которых определяется настоящим Законом.

Медиатор должен быть беспристрастным, проводить медиацию в интересах обеих сторон и обеспечивать сторонам равное участие в процедуре медиации. При наличии обстоятельств,

препятствующих беспристрастности медиатора, он должен отказаться от проведения медиации.

Не допускается вмешательство в деятельность медиатора при проведении медиации со стороны лиц, указанных в пункте 1 настоящей статьи, кроме случаев, предусмотренных законами Республики Казахстан.

Медиатор не может быть допрошен в качестве свидетеля о сведениях, ставших ему известными в ходе медиации, за исключением случаев, предусмотренных законами Республики Казахстан.

Разглашение участником медиации сведений, ставших ему известными в ходе медиации, без разрешения стороны медиации, предоставившей эту информацию, влечет ответственность, установленную законами Республики Казахстан.

Асель КАСЕНОВА,
главный специалист-секретарь
судебного заседания Талдыкорганского городского суда.

ПОВЫШЕНИЯ ЦЕН НЕ БУДЕТ

«На данный момент мы уже отгрузили более 500 тонн в большинство районов Алматинской области. Все пекарни стабильно будут обеспечены хорошим качеством муки. Сейчас готовится к отправке 4 вагона муки со станции Шамалган в город Талдыкорган, в Алакольский и Каратальский районы», - рассказал председатель Правления АО «АзияАгрофуд» Саян Ашенов.

СПК «Жетысу» закупила муку у переработчика по 130 тенге за килограмм. Для пекарен региона мука отпускается по 90 тенге. Таким образом, государство субсидирует 40 тенге за каждый килограмм.

«При такой цене, пекарни могут выпекать формовой хлеб с себестоимостью не выше 80-85 тенге. Спрос на данную муку очень высокий, не только из-за цены, но и из-за высокого качества. В настоящее время между СПК, акиматами районов и пекарнями заключены 38 агентских соглашений на поставку муки», - отметил директор департамента по реализации государственных программ АО «РИР «СПК «Жетысу» Бахтияр Сембеков.

Пекарня ТОО «Ахмет плюс» в Карасайском районе получила 20 тонн удешевленной муки. Здесь в день выпускается 2,5 тысячи социального хлеба. При государственной поддержке пекарня сможет отпускать хлеб по более низкой цене. По словам директора пекарни Ахмета Дурмуза, своевременная помощь от государства позволит продавать хлеб по 65 тенге.

«Благодаря удешевленной муке мы сможем стабилизировать цены на рынке. Акимат Алматинской области выручает нас в такой трудный момент. Таким образом, у нас цены на хлеб расти не будут. Каждый день мы выпекаем 2,5 тысячи булок и реализуем их в более 70 магазинов, а также через частных реализаторов», - добавил предприниматель.

Крупная пекарня в Илийском районе «Боралдай нан» также получила муку в объеме 80 тонн. В сутки на прилавки магазинов отправляется порядка 20 тысяч единиц формового хлеба. Предприятие работает с 2011 года и выпускает различные хлебо-булочные изделия.

«Конечно, благодаря этим мерам мы избежали роста цен на хлеб. В настоящее время мы обслуживаем более 40 магазинов и работаем через частных реализаторов в Илийском и других районах. Отпускная цена составляет 80 тенге», - отметил директор ТОО «Боралдай нан» Владимир Пак.

В СПК «Жетысу» подчеркнули, что это не разовая мера. Поставка пшеничной муки пекарням области будет осуществляться до мая 2020 года.

Ш. ХАМИТОВ.

В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОМ МЕЖРАЙОННОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ СУДЕ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ ОБ ИСПОЛНЯЮЩЕМ ОБЯЗАННОСТИ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ, СООБЩАЕТ ПРЕСС-СЛУЖБА АЛМАТИНСКОГО ОБЛАСТНОГО СУДА.

СУДЬИ ВЫСКАЗАЛИ СВОЕ МНЕНИЕ

Формированию качественного кадрового состава судов всегда уделялось важное значение в рамках судебных реформ. В частности, внесены определенные изменения в кадровой политике, установлен новый порядок отбора судей.

Так, в рамках программы «Семь камней правосудия» был внедрен пилотный проект «Мінсіз судья» - «Безупречный судья». Целью данного проекта является формирование высокопрофессионального судейского корпуса, на основе использования международных стандартов независимого правосудия, адекватного потребностям современного казахстанского общества.

Хотелось бы подчеркнуть, что председателем Верховного Суда Республики Казахстан Ж.Асановым, в письмах коллегам не раз были затронуты темы о судейском самоуправлении.

22 ноября 2019 года в Специализированном межрайонном экономическом суде, по инициативе председателя Алматинского областного суда Е.Абдыкадырова, было предложено высказаться по вопросу кандидатуры на должность исполняющего обязанности председателя из действующих судей экономического суда посредством тайного голосования.

По итогам тайного голосования, большинство судей экономического суда по вышеуказанному вопросу высказались за кандидатуру судьи Б.Кожакметова.

В этой связи полагаем, что волеизъявление судей экономического суда повлечет за собой законность и справедливость при отправлении правосудия, повысит качество судебных актов и исполнительскую дисциплину судей и работников суда.

Это решение также продиктовано тем, что уже свыше года вакансия председателя суда свободна.

Ш. БАТЫРОВ.

ДЕНЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА

ОТРАЖАЕТ ВСЕ ДОСТИЖЕНИЯ СТРАНЫ

С 2012 года в Казахстане широко отмечается государственный праздник – День первого Президента Республики Казахстан. Дата выбрана не случайно. Именно 1 декабря 1991 года победу на первых казахстанских выборах одержал Нурсултан Абишевич Назарбаев.

«После распада СССР перед бывшими Советскими республиками встала сложнейшая историческая проблема - какой путь развития выбрать и как изменить существующий общественный строй, сознание и ценности своих людей. Каждая бывшая Советская республика по-своему пыталась выйти из тяжелейшей кризисной ситуации. Но наиболее оптимальным и динамичным оказался путь развития Казахстана».

У Республики Казахстан – ведущей центральноазиатской державы и главного стратегического союзника России, давно сформировался собственный «казахстанский путь развития». Он имеет стратегический эволюционный характер и лишен каких-либо прямых заимствований и слепого копирования чужих моделей. Как заявил Елбасы Нурсултан Назарбаев: «Мы идем своим собственным, казахстанским путем развития, который выбрали однажды и с тех пор ему следуем. Изучая и анализируя мировую практику, мы выбрали эволюционный путь. Мы против форсированного внедрения демократии,

тем более извне. Мы никого не пытаемся копировать, а делаем то, что нужно нашей стране и нашему народу. И у нас это получается».

Республика Казахстан во главе с нашим Президентом состоялась как страна с динамичной экономикой и стабильной политической системой. Этими достижениями мы заслуженно гордимся.

И особенность нынешнего Послания Главы государства Касым-Жомарта Токаева «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» состоит в том, что оно нацелено на реализацию его предвыборной платформы и обеспечение преемственности политики, по сей день проводившейся под руковод-

ством Елбасы Н.А.Назарбаева. Это значит, что работа по реализации Пяти институциональных реформ и Плана нации, разработанных Елбасы, будет последовательно продолжена, что чрезвычайно важно в деле обеспечения дальнейшего стабильного развития Казахстана.

Поэтому я думаю, Праздник - День Первого Президента, всегда будет, по своему идейному наполнению, отражать все достижения Казахстана на пути суверенного развития.

Пользуясь случаем, в преддверии наступающих праздников в декабре месяце – День Первого Президента Республики Казахстан, День Независимости нашего государства и Нового года, хочу поздравить всех казахстанцев с этими знаменательными датами. Текущий год был сложным для сельчан, поскольку длительная жара отрицательно повлияла урожайности сельскохозяйственных культур, но земледельцы самоотверженным трудом вырастили неплохой урожай и их убрали своевременно и без потерь. Этот год запомнится еще тем, что у меня в семье появился внук Алан. Ну и конечно, мы с большой надеждой ожидаем наступающий 2020 год, думаем он нам принесет много радостных и счастливых мгновений.

Виктор ХИЛЬНИЧЕНКО,
руководитель КТ «Хильниченко и К»,
депутат областного маслихата.
Ескельдинский район

Бейсенбі - Четверг, 5 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Көңіл толқыны»
06.30,14.00,17.00,20.00,01.05 AQPAPAT
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.10 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00, 01.35 «Ниет» ток-шоуы
14.10, 22.30 Т/х «Гайуһар»
15.00, 21.30 Т/х «Жат мекен»
16.00, 03.55 «Жүз жаңа есім»
16.30 Д/ф «Беймалым Алаш»
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 03.05 «Ашық алаң»
00.30 «Нұр Тілеу». Сұхбат
21.45 Футбол
23.55 Т/х «Қазақ елі»
00.40 «Нұр Тілеу» сұхбат

ХАБАР

06.00 М/с «Юху и его друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00 Новости
10.00, 22.30 Т/х «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/х «Армандастар»
11.15, 21.40 Т/х «Абдулхамит хан»
12.30 «Олжалы отбасы»
13.00 Т/с «Свадьбы и разво-ды»»
14.40 Т/х «Разия»
15.00 Тарих. Тағдыр. Тұлға
16.00 «Ду-думан»
17.00, 23.20 Т/х «Листопад»
18.30 Т/х «ШАШУ»
19.30 Қортынды жаңалықтар
20.50 Открытый диалог
21.00 Итоги дня
00.50 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 01.20 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 21.00 Т/х «Қара ниет»
12.00 Т/с «Челночницы»
14.20, 18.10 Үздік әзілдер
14.40, 00.10 Т/х «Кешіккен хат»
16.00 Документальный фильм
19.00 «Күлләштің хикаялары»
20.00, 02.30 Astana Times
23.00 Т/х «Жаза»
03.30 Т/х «Бір болайық»
04.30 Сырты бүтін

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.40 Т/х «ЗӘУРЕ»
06.40,03.15 «Той заказ»
07.10,18.00 Басты жаңалықтар
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «ҚалауымLive»
15.45 «На самом деле»
16.50 Х/ф «Гончие-5»
18.45 «Пусть говорят»
20.00 «Главные новости»
20.45, 22.50 Т/с «Чужая кровь»
22.00, 01.55, 03.45 «Паутина»
00.40 Ночной кинотеатр. «Опера-ция «Мухаббат»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30, 01.30 Т/х «Мұңайма Не-фисе»
08.20,17.00 Т/х «Жат туыстар»
09.20 Новости
10.00, 23.50 Х/ф «Высокие ставки. Реванш»
12.10, 21.40 Х/ф «Морские дья-волы. Северные рубежи»

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Қызық екен»
07.00 «Сәлем, Қазақстан!»
08.10 М/ф
09.35. 03.05 «Ақсауыт»
10.00, 18.00 Т/х «Шатынаған тағдыр»
12.00, 01.55 «Дара жол»
12.50 Концерт
14.40 Комедия «Бақыттың кілті әйелде»
16.20 «Екі жұлдыз»
20.00 «Арта»
20.45, 04.15 «Сен де бір кірпіш дүниеге»
21.10 Ақылбек Жеменейдің шығармашылық кеші
23.30 «Жайдарман»
02.40 «Бір күн»

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.00 Бокс
08.30 «Самопознание»

Жұма - Пятница, 6 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 Көңіл толқыны
06.30, 14.00, 17.00, 20.00,01.05 AQPAPAT
07.00 «TANSHOLPAN»
бағдарлама
10.00, 18.10 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00, 01.35 NIET Әлеуметтік ток-шоу
14.10, 22.30Т/Х «Гайуһар»
15.00, 21.30 Т/х. «Жат мекен»
16.00 Иман өзегі
16.30 «Ұлы дала ұлағаты»
17.10, 23.25 Т/х «Қазақ елі»
20.35, 03.05 «Ashyq alan»
00.30 «Parasat maidany»
03.55 Ауылдастар

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Өнұраны
06.00 М/с «Юху и его друзья»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғы хабар»
08.00 «Жаңалықтар»
09.00 «Новости»
10.00 Т/Х «Дала қырандары»
10.45, 20.10 Т/Х «Арманда-стар»
11.15 Т/х «Абдулхамид хан»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Патриот
13.00 Сериал «Свадьбы и разводы»
14.40 Сериял «Разия»
15.00 Ток-шоу Давайте гово-рять с Айгуль Мукей
16.00 Дневник
16.30 «Религия. Сегодня »
17.00 Сериал «Листопад»
18.30 Т/Х «Шашу»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Премьера Новый курс
21.00 Итоги дня
21.40 «Рождение легенды»
23.30 Khabar boxing
01.00 Төрлетіңіз

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 Күлдірген
07.00, 14.00,18.10 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
06.40, 21.00 Қараниет
11.50 «Челночницы»
13.00 «Айтарым бар»
14.40 Т/х «Кешіккен хат»
16.00 Документальный фильм
19.00 «Күлләштің хикаялары»
20.00, 02.30 «Astana times»
23.00 «Жаза»
00.10 Ақыл мен жүрек
03.30 Т/Х «Бір болайық»
04.30 «Сырты бүтін»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.45, 18.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 «Мужское/Женское»
12.00 «Қалаулым»
15.45 «Давай поженимся»
16.45 «Жди меня Казахстан»
18.45, 03.00 «Заң сөйлесін»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00, 00.00 «Чужая кровь»
23.00, 02.15 Паутина
04.00 Той заказ

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30, 01.00 Т/х. «Мұңайма

Нефисе»
08.30, 17.00 Т/Х «Жат туыстар»
09.20 Новости
10.00 «Высокие ставки»
12.30 «Морские дьяволы.»
14.20 «Наследница поневоле»
16.00 Дала өркениеті
18.00 «Қара теңіз» т/х
19.30 «Кешкі жаңалықтар»
20.00 «Қарапайым-ханшайым»
21.00 « Вечерние новости»
21.40 Х/ф «Последний день»
02.00 Той beststar
03.00 Ақиқатын айтайық
03.45 «Әйел қырық шырақты»
04.30, 05.00 КТК қоржынынан

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Тілсақшы»
10.30 «Тұжырым»
11.00 «Бірінші ханым» телехи-каясы 56-бөлім
11.45 «Әсем әуен»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
13.00 «Шашу»
14.00 «Экорейд»
14.30 «Әдебиет пен адамзат»
15.00 «Әсем әуен»
15.50 Мультфильм «Құйыршық»
16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Кең ауқымда»
19.25 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Желі-KZ»
21.30 Новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 02.00 «Ризамын»
07.00 «Информбюро»
08.00 «Бауыржан-шоу»
09.00 Х/ф «Астробой»
11.00 Сериал «Иффет»
12.30 Сериал «Фазилет ханым»
13.30 «Тылсым әлем»
14.45 «Экстрасенсы детективы»
16.00 Сериал «Интерны»
18.00, 19.00 Сериал «Дылды»
20.00 «Информбюро»
21.00 Х/ф «Неудержимые»»
23.30 «Әзілдер жинағы»
00.00 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу-гулет»
06.40, 21.05 «Азулылар әулеті»
07.40, 04.00 Т/х. «Элиф»
08.50 М/ф «Монкрат»
09.25 Сериал «Полет бабочки»
10.40 «Смеяться разрешается»
12.40 Сериал «Крепостная»
13.40 Сериал «Балабол-2 »
15.00 «Юморина»
18.00 Х/ф «Выкрутасы»
20.20 Сериал «ИП Пирогова»
21.00 Лоторея «777»
21.05 Бастық боламын
23.10 «Не сдавайся»
23.50 «Ультраамериканцы»
01.40 КЗландия
03.00 «Куырдақ»
04.45 Жеңіп көр

КТК

07.05 Кіф «Махаббат өлемі»
08.10 «Тіршілік түйткілдері»
09.50 Юрмала
12.00 Родные пенаты
16.00 «Улы тамшылар»
19.00 «Гарантия»
20.30 «Дау-дамайсыз»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Убей меня любимый»
00.40 «Я стесняюсь своего тела»
02.10 «Жаралы жүрек»
03.30 «Басты рөлде»
04.00 «Той бестстар»
05.10 «Керіпкел»

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу зертханасы»
10.25 «Сильные духом»

Сенбі - Суббота, 7 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 Qyzyq eken
07.00 AQPAPAT
07.30 «Сәлем, Қазақстан»
09.00,17.30 Бір күн
09.25 Тұсаукесер «Толғай»
10.00,18.00 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00,00.40 Nur Tiley
12.35 «Екі жұлдыз» күнделік
12.50 «Қазақтың қара баласы»
«Серілер» тобының концерті
14.40 «Көңілашар»
16.05 М/ф. «Етік иген мысық»
20.00,01.10 MASELE
20.35 «Әзіл өлемі»
21.00 «Екі жұлдыз»
22.40 «Бақыттың кілті әйелде» комедия
00.10 «Ауылдастар»
01.45 Parasat Maidany
03.05 Көңіл толқыны

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Тамаша
07.30 Концерт «Беу, туған жер»
08.45 Әзін өзі тану
09.00 М/с. «Нильс Хольгерсон»
09.30 Тұсаукесер «Әнші балапан»
11.00 Премьера! «Не туристы»
11.30 «Жұлдызды жекпе-жек»
13.15 «Қарақатпен шай»
14.00 Шоу талантов «Central Asias Got Talent»
15.40 Т/х. «Армандастар»
18.15 Қызық Times
19.20 Новый сезон. Музыкальное шоу вокалистов «Torjargan»
21.00 «7 күн»
22.00 Мегахит «Дети Хуанг Ши»
00.00 Сериал «Черный список»
00.50 National Geographic «Марс»
01.35 Тұсаукесер «Патриот»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл» концерттік
06.30,03.20 «KazNet» ғаламторға шолу
07.00 Үздік әзілдер
08.00 М/ф. «Маша и медведь»
09.50,21.10 Т/х. «Қара ниет»
12.00 Ел аузында
13.00 «Алдараспан» әзіл-сықақ театры
15.10 Х/ф. «Афоня»
17.20 М/ф. «Делай ноги»
20.00 Итоги
20.45 «Біздің ауыл-2»
22.10 Х/ф. «Если свекровь монстр»
00.50 Х/ф. «Ақыл мен жүрек»
02.50 Той жыры
04.00 Сырты бүтін
05.00 «Күлдірген» әзіл-сықақ

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Последнее королев-ство»
07.00 Тамаша сити
07.55 Басты жаңалықтар
08.40,04.15 Ұшқалақ
08.50 Мелодрама «Верни мою любовь»
12.50 «Фабрика грез»
13.15 «Әкемізге қалыңдық»
14.30 Шоу «Лучше всех»
15.50 Х/ф. «Седьмой гость»
18.00 Сенбілік жаңалықтар
18.35, 03.35 Кешкі кездесу
20.00 «Главная тема»
20.30,23.00 Х/ф. «Чужое счастье»
22.00,02.30 «П@утина+»
23.00 Х/ф. «Великолепная»
00.30 Кино «Максимальный удар»

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 Көркем фильм «Серт»
08.10 «Последний день» крими-

нальная драма
11.50 «Ребенок на миллион» драма
16.00 Д/ф. «Дала өркениеті»
17.00 Мелодрама «Артистка»
21.00 Большие новости
22.00 «Родные пенаты» мело-драма
01.30 «Белгісіз қанышер» көркем фильм
03.00 Т/х. «Айша»
03.40 Той Beststar
04.50-06.00 КТК қоржынынан

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Желі-KZ»
10.30 «Кең ауқымда»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
11.45 Мультфильм «Құйыршық»
12.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.45 «Ем болсын»
13.00 «Шашу»
14.00 «Арнайы репортаж»
14.30 Себастьян Бахтың шығармалары
15.00 «Әсем әуен»
15.50 Мультфильм «Құйыршық»
16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
16.25 «Қателік»
16.45 «Ем болсын»
17.00 Жаңалықтар
17.10 «Бала-базар»
17.20 Новости
17.35 «Сильные духом»
18.00 «Зерде»
18.50 «Полиция қызметі»
19.10 «Құтқару қызметі»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Жетісу зертханасы»
21.30 Новости
22.00 «Өмір әні»
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00,02.00 Ризамын
07.00.21.30 «Анашым, біз үйдеміз»
08.40 М/с. «Маша и медведь»
09.20 Кулинарная программа «Готовим с Адель»
10.00 Кулинарная программа «Готовим с Адель»
10.40 Х/ф. «Любимый Раджа»
13.50 Х/ф. «Необычайное при-ключения Адель»
16.00 Х/ф. «Белоснежка. Месьть гномов»
18.20 Х/ф. «Суперсемеяка»
21.00 Тамаша Live
23.10 Әзілдер жинағы
23.00 Айта берсін
00.00,04.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Куырдақ
07.30, 20.30 Гу-гулет
08.00 «Айнаонлайн»
08.30 «Мен сұлумын»
09.00 М/с. «Фиксики»
09.30 Юморина
11.50 Сериал «ИП Пирогова»
15.00 Т/х. «Бастық боламын»
17.30,03.30 Т/х. «Тракторшы»
21.00 Лоторея «777»
21.05 Х/ф. «Баллистика: экс про-тив сивер»
23.10 Х/ф. «Агент Коды Бэнкс»
01.20 Х/ф. «Агент Коды Бэнкс-2: пункт назначения – Лондон»

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында»
06.50 «Куырдақ»
07.30, 20.30 «Гу-гу-лет»
08.00 «Айнаонлайн»
09.00 М/с
10.00 «Телебинго»
10.30, 12.45 Х/ф «Агент Коды Бэнкс»
15.00 «Мен сұлумын»
15.30 Т/х «Сән мен сымбат»
15.40 Бастық боламын
17.30, 02.50 «Тракторшы»
21.00 Лоторея 777
21.05, 23.40 Х/ф «Плохие парни»

31 КАНАЛ

06.00, 04.30 Ризамын
06.30, 21.30 «Анашым, біз үйдеміз»
08.00 «Әзілдер жинағы»
09.00 М/с
10.00 «Большой закуп»

Сот билігі мен сот жүйесін жетілдіруде «100 нақты қадам» Ұлт жоспарының аясында жарияланған бес институционалдық реформаның алатын орны ерекше. Заңның үстемдігін қамтамасыз етуге бағытталған іс-шараларды жүзеге асыруға байланысты сот жүйесі бес сатылы сот жүйесінен үш сатылы сот жүйесіне көшті.

БІЛІКТІ СУДЬЯЛАРДЫ ДАЯРЛАУ - ЗАМАН ТАЛАБЫ

Сот билігін жүргізетін тұлға судья болғандықтан оған деген талап айтарлықтай күшейтілді. Сот құрылысында барлық деңгейдегі судьялар айрықша орын алады, өйткені судья – бұл Қазақстан Республикасындағы сот билігінің өкілі. Ол конституциялық тәртіппен сот төрелігін жүзеге асыру және өзінің міндеттерін кәсіби негізде орындау өкілеттіктеріне ие. Объективті және байыпты сот ісін жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында судьяларға белгілі бір талаптар қойылады. Ендігі жерде судья болу үшін сот саласында бес жыл еңбек өтілі бар, бір жыл тағлымнамадан, бір жыл сынақ мерзімінен өткен, одан кейін облыстық соттың жалпы жиналысында оң қорытынды алған адам ғана судья бола алады. Судьялардың зейнетақымен, тағы басқа материалдық құндылықтармен жан-жақты қамтылуымен бірге, оның күнделікті жұмысына, адами мінез-құлқына, кәсіби деңгейіне деген талаптар мен жауаптылық артып отыр.

Еліміздің Тұңғыш Президенті - Елбасы Н.Назарбаев жариялаған «100 нақты қадам - баршаға арналған қазіргі заманғы мемлекет» Ұлт жоспарында сот жүйесіне қатысты көзделген реформаларды нәтижелі іске асыру білікті судьялар корпусына тікелей байланысты. Елдегі сот төрелігі жүйесінің дамуы қоғамдағы экономикалық, әлеуметтік, құқықтық және өзге де салаларды жаңғыртудағы басымдыққа ие факторлардың бірі болып табылады. Себебі, қоғамдағы тұрақтылықты сақтау, құқық үстемдігін қамтамасыз ету, қоғам мен мемлекеттің мүддесін мүлтіксіз қорғау, азаматтардың құқықтар мен бостандықтарының тиімді қорғалуын жүзеге асыру сот органдарының негізгі міндеті болып табылады. Сот қызметін жетілдіру, оның тиімділігін арттыру, соттардың тәуелсіздігін нығайтуға бағытталған мемлекеттік саясаттың жүзеге асырылуы сот билігінің өкілі ретінде судьялардан біліктілігімен, білімділігімен, кәсіби дайындығымен қатар олардан жеке тұлғалық қабілеттерін, өмірлік тәжірибесін, ар-ождан ұстанымы мен заңды дұрыс қолдану дағдыларын талап етеді. Жоғары білікті судьялар корпусын қалыптастыру үшін сот жүйесінің кадрларын даярлау бағытындағы талаптардың артуы елімізде жүргізіліп жатқан институционалдық реформалардан туындап отыр.

Қазіргі таңда судья қызметіне іріктеу тәртібінің өзгеруіне байланысты судьялыққа кандидаттарға психологиялық тестілеу жүргізілуде. Сонымен қатар, сот жұмысы алақандағыдай айқын көрініп тұратындықтан судьяның қимыл-қозғалысы, киім киісі, дауыс мәнеріне дейін сөз болады. Бұл қазыларға білімін жетілдіріп қана қоймай, кісілік келбетіне, адами қарым-қатынасқа жіті көңіл бөлу керектігін алға шығарады. Судьяларды аттестаттау тәртібінің

Шалқар ТАЛДАНБАЕВ,
Алакөл аудандық сотының
төрағасы.

күшейтілуі де сондықтан. Арнайы құрылған комиссия қазір әрбір судьяның шешімі мен үкіміне мұқият зерттеулер жүргізеді. Әсіресе, бұзылған актілерді қарау талабы қатаңдатылды. Қазір судьялыққа үміткерлерге қойылар талаптар да күшейтілді. Осының өзі сот жұмысына, судьялар қызметіне қойылар талаптың қаншалықты жоғары екенін аңғартса керек.

Бүгінде қолданыстағы заңнамаға сәйкес болашақ судьяларды даярлау мен оқытудың баламалы екі жолымен жүзеге асырылып келеді: біріншісі - мамандандырылған магистратура, екіншісі - біліктілік емтиханын тапсыра отырып, соттарда тағылымдамадан өту. Осы ретте мамандандырылған магистратурада біліктілік емтиханын тапсырған тұлғалар тағылымдамадан өтуден босатылатындығын атап өткен жөн. Сотқа немесе судьяға құрметтемеушілік білдіру заңда белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады. Сот актілері мен судьялардың өз өкілеттіктерін жүзеге асыру кезіндегі талаптарын барлық мемлекеттік органдар мен олардың лауазымды адамдары, жеке және заңды тұлғалар орындауға міндетті. Сот актілері мен судьяның талаптарын орындамау заңмен белгіленген жауапкершілікке әкеп соғатыны белгілі. Қазақстан Республикасындағы судья ешкімнің де ықпалына қарамастан тек Конституция мен Республика заңдарына сәйкес, мемлекет атынан сот билігін жүзеге асырады, сот мәжілісінде тараптардың бәсекелестігі мен тең құқықтылығын қамтамасыз етеді, істің ақиқатын ашады, ол бойынша заңды және негізделген шешім шығарады. Адам тағдырында сот билігі әділеттіліктің ең жоғарғы сатысы іспетті. Сондықтан сот пен судьяның адам мен қоғам алдындағы жауапкершілігі өте жоғары. Адам тағдырына байланысты билік айту, үкім (шешім, қаулы) шығару оңай емес. Құрмеуі қиын сұрақтардың жауабын тауып, шынайы шындықтың түбіне жету үшін арнайы білім, кәсіби даярлық, зеректік, қабілет, мол тәжірибемен қатар, заңдарды жетік білу және оны дұрыс талдай білу керек. Сондықтан осындай жоғары талаптар тұрғысынан табылу үшін білікті кадрлар даярлау заман талабы екені даусыз. Демек, «100 нақты қадам» Ұлт Жоспарында көзделген судьяларды оқыту мен тәжірибе арасындағы өзара байланысты күшейту бағытындағы жұмыстардың жемісті жүргізілуі еліміздегі білікті судьялар корпусын қалыптастырып қана қоймай, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғаудағы соттың тиімділігін артыра отырып, заң үстемдігін қамтамасыз етуге ықпал етері хақ.

ӨНЕР

Музыканың құдыретті

Әсем ән адамның жаны мен жүрегін жылуға толтыратыны бәрімізге белгілі. Музыка айналамызда орын алып жатқан жағдайларға басқаша қарауды үйретіп қана қоймай, назарға ілікпейтін кей дүниелерді байқауға көмектеседі. Бүгінде рухани жан-дүниені байыта түсетін өнердің осы саласына деген балалардың қызығушылығы да күннен күнге артуда.

Заман талабына сай балалардың әнге деген көзқарасы мен музыкалық талғамы да сан түрлі сипат алуда. Бір байқағаным, қазіргі оқушылар музыканың алуан түрлі саласының барлығын да тереңірек зерттеп білуге үлкен құштарлық танытуда. Ал мұғалім ретіндегі біздің мақсатымыз дұрыс бағыт-бағдар беріп, оқушылардың музыкалық сауаттылығын арттыру болып табылады. Мектеп қабырғасында соған сай әртүрлі тақырыптарды қамтитын музыкалық конкурстар мен іс-шаралар ұйымдастырылады. Классикалық музыка, дәстүрлі музыка, туған жер тақырыбындағы патриоттық әндер, табиғат туралы, ана туралы әндерді балалардың санасына сіңіріп, сол арқылы олардың шығармашылық талабын көтеруге қолұшымызды тигізу біз үшін аса маңызды. Оқу жылы барысында оқушыларға музыка мәдениетінің көркемдік деңгейін жан-жақты көрсету үшін түрлі жанрдағы әндерді таныстырып, әртүрлі музыкалық аспаптарды меңгеруге мүмкіндік жасаймыз. Сол арада оқушылар өздерінің талғамдары мен пікірлерін ортаға салып, қарым-қабілеттерін де сынап көреді. Негізінде әр оқушының бойында шығармашылыққа деген талпыныс болады. Ал музыка сабағы сол талпынысты талантқа айналдыруға көмектеседі. Ән-күймен танысып, музыканың көркемдігін сезінгеннен кейін бала жан-жақты бола түседі.

Мектеп бағдарламасындағы музыка сабағының тағы бір үлкен міндеті оқушыларды ұлттық ән-күйіміз бен аспаптарымызға баулу, тарихымыз бен мәдениетімізден сыр шертетін төл өнерімізді баланың санасына жас-

тайынан сіңіру үлкен маңызға ие. Өзіміздің ұлттық музыкамызбен қатар өзге елдердің де осы саладағы жетістіктерін таныта отырып, біз балалардың ой-өрісінің дамуына септігімізді тигіземіз. Себебі музыка әдебиет, тарих сияқты пәндермен тығыз байланысты. Бір елдің музыкасын білген бала сол елдің мәдениет деңгейі мен тарихынан да хабардар болады.

Бағдат УМАРОВА,
Қарашоқы орта мектебінің
музыка пәні мұғалімі.
КЕРБҰЛАҚ АУДАНЫ

ҰСТАЗ МІНБЕРІ

СҰРАНЫСҚА ИЕ МАМАНДЫҚ

Бүгінгі таңда сұранысқа ие «Агрономия» мамандығы І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университетінің ректоры г.ғ.д. профессор Баймырзаев Қуат Маратұлының бастамасымен және Алматы облысы әкімі Баталов Амандық Ғаббасұлының қолдауымен 2018 жылы ашылды.

Техникалық факультеттің «Агрономия» мамандығына 2019-2020 оқу жылында 21 білімгер қабылданса, оның 11-і мемлекеттік грант 3-еуі жергілікті әкім гранты бойынша, ал 7 білімгер ақылы түрде білім алуда. Сонымен қатар сырттай қашықтықтан оқу мүмкіндігі де бар. Мамандықты үздік меңгеру үшін білімгерлер өсімдік шаруашылығы, егіншілік, ауылшаруашылық дақылдарының селекциясы мен тұқым шаруашылығы, мал азығын өндіру және өсімдіктерді қорғау сияқты пәндерден терең білім алады. Арнайы білім алған агрономдар басқа мамандық иелеріне қарағанда өсімдіктің дұрыс өсіп-жетілуіне не қажет екенін және топырақта қандай өзгерістер болып жатқанын жақсы түсінеді. Агроном – кең ауқымды мамандық, олар ауылшаруашылық мекемелерінен бастап, мемлекеттік құрылымдарға дейінгі агроөнеркәсіп кешенінің барлық саласында еңбек ете алады.

А. АКМУЛЛАЕВА,
І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік
университетінің аға оқытушысы.

КӘСІП

АҢШЫЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУ

Алматы облысында жүздеп астам аңшылық шаруашылығы бар. Ебін тапқанға бұл да кәсіпшіліктің бір түрі. Яғни, табиғатты орнықты пайдалана отырып, әуесқой аңшылық, шетелдік аңшылықты жүргізуге, сонымен қатар экологиялық туризмді дамытуға зор мүмкіндік.

Кейінгі жылдары фермерлік аңшылық шаруашылықтары деген ұғым пайда болды. Олардың басты міндеті жабайы жануарларды қолдан көбейту. Мысалы қырғауыл, жабайы шошқа, бұғы тағы басқа жануарларды қолда өсіру арқылы олардың санын едәуір арттырып отыру. Мұндай бастама өз кезегінде жануарлардың жаңа түрлерін жерсіндіру, санын көбейтуге, жануарлар дүниесін орнықты пайдалануға зор мүмкіндік болмақ. Елімізде аң аулау тек қана аңшылық аумақтарда жүргізіледі. Басқа мемлекеттік жер, орман қорларында, елді мекендердің маңында жүргізілген аңшылық заңсыз болып табылады. Ел азаматтары аңшылыққа шығатын кезде өзіне жақын орналасқан аңшылық аумағына барып, сол жерден аңшылыққа жолдама алып, заң аясында аңшылық жасауына болады.

Айбек САМЫЛТЫРОВ,
Алматы облыстық орман шаруашылығы және жануарлар дүниесі аумақтық
инспекциясының бас маманы.

СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕГЕНІ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

Сот азаматтық істі талқылауды іске қатысатын тараптарды және іс бойынша басқа тұлғаларды міндетті түрде хабарландыра отырып, сот отырысын жүргізеді. Сот отырысында судья процестік нормаларды қатаң сақтап, құқықтық мәдениеттілікті ұстанып, процеске қатысушылардың теңдігі қағидатын қамтамасыз ете отырып, сот төрелігін жүзеге асыруы тиіс.

Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексінің 127-бабына сай іске қатысатын адамдар сот отырысының немесе жеке-леген процестік әрекеттерді жасаудың уақыты мен орны туралы хабарландырылады және сотқа шақырылады.

Іске қатысатын адамдар тапсырыс хат, телефонограмма немесе жеделхат, сондай-ақ хабарлаудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдарын пайдалану арқылы хабарлануы немесе шақырылуы мүмкін. Сот талқылауын бастамас бұрын төрағалық етуші судья процеске шақырылған

қатысушылардың келуін тексереді. Төрағалық етушінің міндетін істі қарайтын судья атқарады.

Азаматтық істеі тараптар және іске қатысушы басқа да тұлғалар егер тек сот тарапынан олардың келмеу себептері дәлелді деп танылмаса, сот талқылауына қатысуға міндетті. Ең алдымен сот талқылауында сот отырысының хатшысы осы іс бойынша шақырылған тұлғалардан кімнің келгенін, келмеген тұлғаларға хабар берілгенін, не берілмегенін және олардың келмеу себептері туралы мәліметтерді судьяға баяндайды.

Іске қатысатын тұлғалар сот

отырысына келмеу себептері туралы сотқа алдын ала хабарлауға және осы себептердің дәлелді екендігіне дәлелдемелерді ұсынуға міндетті. Сот отырысының уақыты мен орны туралы тиісті түрде хабарландырылған іске қатысатын тұлғалардың қайсыбірі келмеген жағдайда, егер олардың келмеу себептері дәлелсіз деп танылса, сот істі қарауға құқылы. Тараптар соттан істі олардың қатысуынсыз қарау және оларға шешімнің көшірмелерін жіберу туралы жазбаша нысанда өтінуге құқылы.

Сот отырысының орны мен уақыты туралы тиісінше

хабарландырылған тараптар және іске қатысушы басқа тұлғалардың сот отырысына дәлелді себептерсіз келмеуі Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 653-бабына сәйкес сотқа құрметтемеушілік деп танылып, ол әкімшілік жазаға тартылады. Сондықтан баршамыз сотқа құрметтемеушілікке жол бермей, еліміздің құқықтық мемлекет ретіндегі мәртебесін көтеруге өз үлесімізді қосқанымыз абзал.

Жұмаш АҚБЕРГЕНОВ,
Алакөл аудандық сотының
судьясы.

МАМАН МІНБЕРІ

ҚОЙЫЛЫМ

СОЛДАТ КҮНДЕЛІГІНЕН...

С.Мұқанов атындағы қазақ сазды-драма театры Жетісу өңіріне гастрольдік сапармен келді. Петропавлдық өнер ұжымы Б.Римова атындағы драма театрдың шымылдығын «Солдат күнделігінен...» атты музыкалық драмамен ашты.

Спектакль басталмас бұрын талды-қорғандық театр жетекшісі Руслан Сенкебаев сахнаға көтерілді. Алғы сөзін құттықтаудан бастаған ол, қаламызға биік өнердің аманатын арқалай келген театр ұжымына «қош келдіңіз» айтып, С.Мұқанов атындағы қазақ сазды-драма театрының директоры Біржан Жалғасбаевты құрметпен сахна төріне шақырды. Ол да қонақжай қала тұрғындарына алғысын білдіріп, алда тамашалайтын қойылым жайлы баяндады.

— «Солдат күнделігінен...» атты спектакльдің дәл осы жерде сахналануының өзі бекер емес. Себебі назарларыңызға ұсынғалы тұрған қойылым Жетісу жерінің тумасы, қазақ әдебиетінің көрнекті өкілі, жазушы, драматург Кемел Тоқазбаевтың «Солдат соғысқа кетті» романының желісімен құрылған. Қаруын қаламға айырбастаған жауынгер жазушы бұл романға басынан өткерген оқиғаларын арқау еткен. Шындықтан шытырман оқиға жазған қаламгердің еңбегі мен тағдырын халыққа осындай ерекше спектакль түрінде насихаттау біздің басты мақсатымыз болды. Сол себепті де «StarTDrama» театр зертхананың Кемел

Тоқазбаев атындағы қайырымдылық қоры мен С.Мұқанов атындағы қазақ сазды-драма театры бірлесе отырып жаңаша форма мен интерпритацияда «Солдат күнделігінен...» қойылымын дайындаған болатын. Спектакльдің премьерасы бір жыл бұрын Алматы қаласында өткен, ал бүгін жазушының туған өлкесіне де келіп жетті. Бұл біз үшін өте жауапты сәт. Көңілдеріңізден шығады деген үміттемін», — деген Біржан Жалғасбаев көрермендерге қойылымнан жақсы әсер алып қайтуды тіледі.

Содан соң жарық сөніп, театр сүйер қауымның қошаметімен сахна шымылдығы түрілді. Адамға лық толы көрермендер залында бір сәт тыныштық орнап, барлығы да қойылым декорациясы мен сахнадағы қозғалыстың мәніне үңілді.

Спектакль аяқ астынан соғысқа аттанған жас қыз-жігіттердің бастарына төнген ауыртпашылық сезімін жеткізуден басталды. Ұрыс даласындағы солдаттардың сағыныш пен үлкен үмітке толы қатерлі күндері суреттелді. Актерлер қарша бораған оқтың астындағы өлім мен өмірдің күресін, қолға қару алып жауға қарсы тұрған солдаттардың ұрыс тактикаларын көрермендерге шартты түрде жеткізді. Одан бөлек сахнада Мұхамед есімді солдаттың аянышты тағдыры баяндалып, қойылымның дәл сол бөлігі барлығының көздеріне жас алғызып, жандарын тебірентті. Ал спектакльдің басты ерекшелігі саналатын камералық симфония оркестрі актерлердің әр қимыл-қозғалысына дыбыстық сүйемелдеу жасап, қойылымның көрермендерге берер әсерін күшейте түсті.

Соғыс — ешқашанда ескірмейтін өміршен

тақырып. Ал оның адамзатқа әкелген ауыр зардабын, қайғы-қасіретін әуенмен суреттеу батыл қадам екенін мойындауымыз керек. Осы ретте «Солдат күнделігінен...» музыкалық драмасы өте сәтті шыққан деуге болады. Ал спектакльдің қоюшы режиссері, Қазақстан театр сахнасына саунд-драма жанрын алып келген Фархад Молдағали соғыс тақырыбы мен музыкалық драманың үйлесімділігі жөніндегі өз ойын былайша сабақтады:

— Музыкалық қойылымдармен айналысып жүргеніме екі жылдың көлемі болды. Мәскеуден саунд-драма жанры бойынша білімді толықтырып келіп, театрымызда бар оркестрдің мүмкіндіктерін ұтымды пайдалануға тырыстым. Себебі халқымыз қайғысын да, қуанышын да ән арқылы жеткізе білген. Ауыр соғыстың жайын баяндайтын көптеген әннің болуы соның дәлелі. Оның үстіне, соғыс екен деп атыс-шабыстың дыбысымен өтірік соғысты қойғанша, соның бәрін музыканың құдіретімен көрсетейік деп ұйғардық. Осыдан барып қайғы мен әсем ән ерекше үйлесімділік тапқан «Солдат күнделігінен...» музыкалық драмасының идеясы пайда болған еді.

Осылайша Б.Римова атындағы драма театр сахнасында қойылған әсерлі спектакль соңы көрермендердің орнынан тұрып қол соғып, ыстық ықыластарын білдіруімен аяқталды. Зор еңбекке сай қошамет көрсетілді. Театрдың тек жастардан құралған актерлік құрамы қаһарлы соғыстың зардабын бар жанымен сезініп, рөлдерін жоғары деңгейде сомдап, жүрекке жеткізе білгендеріне таңданысын қалың көпшілік те, залда отырған театр майталмандары да жасыра алмады. Кез келген шығарманы, тіпті трагедияға толы соғысты да табиғатына сай әуенмен өрлеуге болатындығына біріміз бір көз жеткізгендейміз.

Айсұлу ӘБІШЕВА

АЙТАРЫМ БАР

«БАЛАЛЫ ҮЙ БАЗАР, БАЛАСЫЗ ҮЙ ҚУ МАЗАР» ДЕГЕН ҚАЗАҚТЫҢ СӨЗІ БАР. ӨҮЛЕТТІҢ АТЫН ЖАЛҒАСТЫРАТЫН ДА БАЛА. КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ІСТЕРІ ЖӨНІНДЕГІ МАМАНДАНДЫРЫЛҒАН СОТТА ЖҰМЫС ІСТЕГЕНІМЕ БИЫЛ 7 ЖЫЛ ТОЛДЫ. ЖҰМЫС БАРЫСЫНДА ТҮРЛІ ЖАҒДАЙДЫ ҚАРАСТЫРЫП, ШЕШІМ ҚАБЫЛДАЙСЫҢ.

БАЛА ТАҒДЫРЫ ОЙЫНШЫҚ ЕМЕС

Осыдан бірнеше күн бұрын қараған ісімде дұрыс шешім қабылдау маған өте күрделі болды... Бір ай бұрын қарауыма баланы асырап алудың күшін жою туралы талап арыз түсті. Аталған талап арызбен танысу барысында ерлі-зайыптылар бірнеше жыл бала сүюге зар болып, ақыры 2016 жылы балалар үйінен жасы төрт пен жеті арасындағы екі баланы асырап алғаны анықталды. Сөйтіп, екі бала бауырына басқан асырап алушылармен бірге тұрып жатады. Ал, үш жыл өткен соң, яғни, 2019 жылы асырап алушылардың дүниеге өз сөбілері келеді де, ата-ананың аңсары мен сүйіспеншілігі туған балаларына ауып, асырап алған екі балаға ықыластары суып кетеді. Осылайша, асыранды екі бала күтпеген жерден керексіз болып қалады да, асырап алушылар түрлі сылтаумен балалардың ұрлыққа бейім екенін, тәрбиеге көнбейтінін, денсаулықтарында ақаулықтары бар екенін алға тартып, асырап алудың күшін жою туралы сотқа жүгінген.

Істі сот қарауына дайындау кезінде балалардың пікірін білу үшін оларды психологқа апарып, әңгімелестірдім. Психологтың қорытындысы бойынша асырап алушылар «өгей балаларға» қатыгездікпен, мейрімсіздікпен қарайтыны, оларды ұрып-соғатыны анықталды. Осыдан соң ұйғарым шығарып асырап алушылардан балаларды шектеу үшін оларды көмелетке толмағандардың бейімдеу орталығына орналастырдым.

Істі сот талқылауында қарау барысында көмелетке толмаған қыз асырап алушыларды менің «ата-анам», өз үйімде тұрғым келеді деп айтты. Ал арыз беріп отырған асырап алушылар «ол бізге керегі жоқ» деп ат тонын ала қашып, бейне бір дүкеннен сатып алған керексіз зат сияқты балаларды итеріп тастады.

Баладан бас тартқан адамдарды көріп жаным күйзелді. Үш жыл бұрын асырап алған кезінде сот отырысына жылап-сықтап келген біз безбұйрек ерлі-зайыптылар өз балалары туылған шақта әлгі жетімдерді сыртқа теуіп отыр. Бала асырап алғаннан кейін ұзақ уақыттан бері перзентсіз жүрген адамдар балалы болып жатады. Сондықтан, жылдар бойы зарығып, сөбі сүюді аңсап жүргенде бөлкім әлгі балалар олардың өз кіндігінен сөбі сүюге ақжолтай болған шығар. Осы тұста «Олардың бойында адамгершілік пен имандылық қасиеті қалмағаны ма сонда?» деген орынды сұрақ туындайды. Сот отырысында көз жасын төккен қыздың күйін көріп, жүрегім қанжылады, ішкі дүнием алай-дүлей болды. Бұл күйімді, ішімдегі күйзелісімді айтып жеткізу мүмкін емес. Бірақ, асырап алудың күшін жою туралы талап арызды қанағаттандыруыма тура келді, себебі екі баланың болашақ тағдырын ойладым. Бұл балаларды осы жанұяда қалдырған кезде ары қарай не болатынын кім білсін?! Талап қоюшылардан балаларды асырап бағу үшін сот шешімімен әрқайсысынан 1/3 бөлікте алимент өндірілді.

Көмелетке толмаған балалар қайтадан балалар үйіне жіберіледі. Алайда, олардың ары қарайғы өмірлері қалай жалғасары белгісіз. Тағдырлары төлкекке, сенімдеріне сызат түскен, сағы сынған балалар кейін адам баласына сенуден қалуы да мүмкін ғой. Бір-бірінен басқа туғаны жоқ балаларға бұл жайттың психикаларына қандай кері әсерін тигізеді, тіпті кейін қандай азамат болып шығатыны да беймәлім...

Мерей ТОҚТАҒҰЛОВА,
Алматы облысының №1 көмелетке толмағандар істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы.

ӨЛМЕЙТҰҒЫН АРТЫНДА ІЗ ҚАЛДЫРҒАН

Заңғар тұлға Әбіш Кекілбаевтың 80 жылдық мерейтойына орай «Текелі қаласы әкімдігінің қалалық кітапханасы» КММ ұйымдастыруымен №5 орта мектебінде «Өлмейтұғын артында із қалдырған» атты Ә.Кекілбаев оқуларының қалалық байқауы өтті.

Байқаудың «Таныстыру» атты бірінші бөлімінде қатысушылар өздерін таныстырып, «Көркемсөз шебері» атты екінші бөлімде жазушының шығармасынан үзінді бойынша көрініс қойды. Ал «Сен білесің бе?» атты үшінші бөлімде қатысушылар Ә.Кекілбаевтың өмірі мен шығармашылығына байланысты қойылған сұрақтарға жауап берді.

Шара барысында Ә.Кекілбаевтың өмірі мен шығармашылығына байланысты қысқа метражды фильм көрсетілді. Сайыс нәтижесінде бірінші орынға №4 орта мектептің 10 сынып оқушысы Тәлет Есхат лайық деп табылса, екінші орынды №2 орта мектептің 5 сынып оқушысы Нұрдіуір Есболатұлы алды, үшінші орынға №5 орта мектептің 11 сынып оқушысы Нұрай Нұрғожа иеленді. Қалған қатысушылар арнайы номинация және алғыс хаттармен марапатталды.

Ш. ХАМИТОВ.

БАЙҚАУ

ПРИМЕНЕНИЕ ПРИМИРИТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕДУР

В целях реализации поручений Первого Президента Республики Казахстан-Елбасы, данных на VII съезде судей, внимание судей Талдыкорганского городского суда Алматинской области направлено на широкое применение примирительных процедур.

Судьями при рассмотрении дел в строгом соответствии с Гражданским процессуальным кодексом Республики Казахстан разъясняются сторонам их право о возможности урегулирования спора посредством примирительных процедур.

Суд принимает меры для примирения сторон, содействует им в урегулировании спора на всех стадиях процесса. Стороны могут урегулировать спор в полном объеме взаимных требований либо в части, заключив мировое соглашение, соглашение об урегулировании спора (конфликта) в порядке медиации или соглашение об урегулировании спора в порядке партисипативной процедуры либо используя иные способы в порядке, установленном Кодексом. Право выбора остается за сторонами.

Судебная медиация или медиация важна по делам, когда спор (конфликт) сторон может быть исчерпан при изменении предмета и основания иска одновременно.

Привести стороны к какому-либо соглашению гораздо труднее, чем просто вынести решение. Это требует от судьи большого жизненного опыта, больше временных и психологических затрат, необходимость знания им основ конфликтологии и психологии.

Расширение в Гражданском процессуальном кодексе применение примирительных процедур с участием медиаторов, адвокатов способствует повышению числа людей, которые разрешают свой спор мирным путем, в связи, с чем для нас важно проводить среди населения разъяснительную работу о примирительных процедурах. Со стороны городского суда прово-

дится работа по популяризации примирительных процедур, в том числе медиации, на постоянной основе ведется работа по разъяснению преимуществ примирительных процедур.

Считаю, что необходимо продолжать развивать данное направление, проводить разъяснительную работу со сторонами по делу о такой возможности исхода дела, проводить мероприятия по вопросам повсеместного распространения и активного применения примирительных процедур, как альтернативного способа разрешения правовых споров (конфликтов), преимущество которых заключается в сохранении деловых, партнерских отношений между субъектами предпринимательства, и социального оздоровления общества;

Таким образом, примирительная процедура позволяет участникам конфликта в более короткие сроки принять решение по спору, избежать судебного разбирательства, сократить судебные издержки, восстановить и сохранить взаимоотношения, и это будет способствовать повышению числа граждан, которые разрешают свой спор мирным путем.

Сара ЖАНБЫРБАЕВА,
судья Талдыкорганского
городского суда.

Приговор подводит итог всему предшествующему производству по уголовному делу. Вступивший в законную силу приговор становится:

Общеобязательным – его решения обязательны для всех без исключения государственных органов общественных объединений, должностных лиц, юридических и физических лиц; Исключительным – при наличии вступившего в законную силу приговора недопустимо возбуждение уголовного дела в отношении того же лица и по тому же обвинению.

КАЧЕСТВО СУДЕБНОГО ПРИГОВОРА

Постановление приговора от имени государства, его значимость требуют от судей осознания особой ответственности за его законность и обоснованность. Законность приговора – это соответствие его содержания, порядка его постановления, его структуры требованиям Конституции, уголовного и уголовно-процессуального законодательства. Приговор является законным, если он постановлен законным составом суда с соблюдением правил о подсудности, в точном соответствии с требованиями УПК о процедуре судебного разбирательства на основе принципа состязательности и равноправия сторон с обеспечением их доступа к исследованию доказательств на равных основаниях, при правильном применении норм права.

Постановление приговора должно быть подготовлено всем ходом судопроизводства, проводимого в точном соответствии с требованиями уголовно-процессуального закона, в частности, непрерывным условием законности приговора является вынесение его законным составом суда.

Обоснованность приговора состоит в том, чтобы:

- в основу приговора были положены доказательства, исследованные в судебном заседании и полученные с соблюдением закона;
- Обвинительный приговор постановляется, если судом бесспорно установлено, что совершено уголовное правонарушение, это уголовное правонарушение совершено подсудным, он виновен в его совершении, его вина подтверждена доказательствами, собранными с соблюдением требований закона. При этом должны отсутствовать основания для прекращения производства по делу и основания для направления дела прокурору, предусмотренные статьей 323 УПК. Виновность лица в совершении уголовного правонарушения признается доказанной лишь в тех случаях, когда суд, руководствуясь презумпцией невиновности, ис-

следовав все доказательства непосредственно, толкуя все неустранимые сомнения в пользу подсудимого, в рамках надлежащей правовой процедуры дал ответы на все вопросы, указанные в статье 390 УПК.

Приговор суда является важнейшим актом правосудия. Все другие процессуальные акты по отношению к приговору имеют вспомогательное значение. Они или подготавливают условия для вынесения правосудного приговора (обвинительное заключение, определение о назначении судебного разбирательства), или являются дополнительными гарантиями законности и обоснованности приговора (кассационное определение, определение в порядке судебного надзора).

При постановлении обвинительного приговора суд обязан рассмотреть гражданский иск, заявленный в уголовном деле, предоставить по нему слово сторонам, привести в приговоре их мнение и со ссылкой на материальный закон принять одно из решений, предусмотренных в статье 170 УПК. В случае удовлетворения иска полностью или частично в приговоре устанавливается срок для добровольного исполнения.

Если суд рассматривает дело в отношении нескольких подсудимых, действиями которых причинен имущественный вред, в приговоре с приведением мотивов указывается, в солидарной или долевой форме гражданско-правовой ответственности производится взыскание.

Ержан ЖАНУЗАКОВ,
судья СМУС Алматинской области.

ГЛАВНЫЙ ФАКТОР ДУХОВНОГО И НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА

В связи с обретением казахским языком статуса государственного заметно изменились и его роль и функции в различных сферах науки. Особенно стала отмечаться роль казахского языка в процессе терминологизации, т.е. все больше стали использоваться в качестве терминов исконно казахские слова. Интернациональные термины стали заменяться казахскими вариантами, возросла активность архаизмов, пассивных слов и т.д. Таким образом казахское терминологическое стало новым путем развития, так как оно было продиктовано требованиями нового времени в истории независимого государства.

Государственная программа развития и функционирования языков на 2011-2020 годы разработана в соответствии со статьями 7 и 93 Конституции Республики Казахстан; Законом Республики Казахстан от 11 июля 1997 года «О языках в Республике Казахстан»; Концепцией расширения сферы функционирования государственного языка, повышения его конкуренто-

способности на 2007-2010 годы, утвержденной постановлением Правительства Республики Казахстан от 21 ноября 2007 года № 1122; Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента от 1 февраля 2010 года № 922; Указом Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года № 957 «Об утверждении Перечня государственных программ»; пунктом 3 Плана мероприятий по реализации поручений Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А., данных на XV сессии Ассамблеи народа Казахстана; Доктриной национального единства.

Программа, рассчитанная на десять лет реализации, основана на анализе сложившегося в стране языкового строительства, учитывает мнения и рекомендации экспертного сообщества, занимающегося проблемами языков.

При разработке Программы был изучен опыт правового регулирования вопросов, связанных с реализацией государствен-

ной языковой политики свыше 30 зарубежных стран.

Данный документ является нормативно-организационной основой решения актуальных проблем в сфере функционирования и развития языков и создания условий для полномасштабного применения государственного языка во всех сферах общественной жизни.

В Доктрине национального единства государственный язык определен ключевым приоритетом, главным фактором духовного и национального единства. Овладение им должно стать долгом и обязанностью каждого гражданина Казахстана, стимулом, определяющим личную конкурентоспособность и активное участие в общественной жизни.

Ернар КУРМАНГАЛИ,
ведущий специалист
Талдыкорганского городского суда.

ПОЗВОЛЯЕТ ВЫПОЛНИТЬ СРАЗУ ТРИ ЗАДАЧИ

В отечественной судебной системе активно идут обширные процессы модернизации. Во-первых, произошли институциональные изменения, связанные с реализацией Плана нации «100 конкретных шагов». Во-вторых, казахстанская судебная система внедрила в свою работу более современные и открытые форматы взаимодействия с обществом. Речь идет о 100-процентном электронном суде. Во всех судах Республики Казахстан заработала новая автоматизированная информационно-аналитическая система «Торелик».

Уникальность системы «Торелик» состоит в том, что она позволяет вести автоматизированный учет и контроль соблюдения сроков при регистрации, рассмотрении исковых заявлений (жалоб) и в целом за соблюдением всех процессуальных сроков.

Система осуществляет доступ ко всем необходимым в

процессе отправления правосудия информационным базам государственных органов. «Торелик» позволяет выполнить сразу три задачи: эффективно организовать работу судей, облегчить и упростить доступ к судебной защите, обеспечить новые возможности для контроля и исключения человеческого фактора, в том числе любых не процессуальных контактов.

Использование информационно-коммуникационных технологий в судебной деятельности дает ряд огромных возможностей и преимуществ:

- освобождение судей и судебных работников от рутинного, непроизводительного и не требующего больших интеллектуальных затрат труда, ускорение «бизнес-процессов», формирование и использование больших по объемам и разнообразным по содержанию статистических и аналитических данных;
- повышение возможностей эффективного мониторинга и контроля за судопроизводством, как со стороны самого суда, так и со стороны общественности, что стимулирует объективное и беспристрастное отношение к организации;

- облегчение доступа к правосудию, сокращение судебных издержек и расходов на содержание судебной системы;
- повышение открытости правосудия за счет расширения доступа к актуализированной и полной судебной информации, обеспечение «обратной связи» судов с населением, что в конечном итоге влияет на степень доверия к судебной власти;

- обеспечение режима правовой определенности, через формирование и доступ к единообразной судебной практике по разрешению конкретных судебно-правовых споров, что непосредственно отражается на стабильности и предсказуемости правовых отношений.

В современных условиях возрастает потребность в оперативном поиске и получении информации, требуется оптимизация и ускорение любых, в том числе судебных процедур, автоматизация бизнес-процессов. В этом направлении система «Торелик» будет способствовать эффективно организовать работу судей.

Абзал ШАКУАЛ,
судья Алакольского районного суда.

БІЛІМ ОШАҒЫНДА

ЖАЛАУЫН ЖЕЛЫІРЕТКЕН ЖАРЫС

Талдықорған қаласының орта мектептері арасында екінші жыл қатарынан «Мектеп лигасы» өткізілуде. Мақсаты оқушылар арасында спорттың барлық түрін дамыту арқылы өңіріміздегі дарынды балаларды іріктеу.

Аталмыш сайысқа қатысу үшін әр мектеп спорттың барлық түрінен жарыс өткізді. Бүгінгі күні Талдықорған қаласының орта мектептері арасында тоғызқұмалақ, шахмат, дойбы, бес тас, волейбол, баскетбол мен чемпион, үстел теннисі және кіші футбол ойынынан өзара бақ сынасуда. Бұл жарыс әрбір қатысушы үшін аса маңызды, себебі осы сынақтан сүрінбей өткен үздіктер облыс көлемінде өтетін «Мектеп лигасына» жолдама алмақ. Бір ай көлемінде жалауын желбіреткен спорттық жарыстың аяқталуына аз қалды.

«Спорт денсаулықтың кепілі» деген ұранмен қатысып отырған Еркін ауылдық Е.Берліқожаұлы атындағы № 11 орта мектебі алдыңғы қатарда бақ сынасуда. Атап айтсақ, ұлттық ойынымыз тоғызқұмалақтан 3 сынып оқушысы А.Басшыбай, 5 сынып оқушысы А.Тұрсынғали, 6 сынып оқушылары Д.Дәрібек пен Е.Қыдырғали алдына жан салмай командалық есепте 1 орын иеленді, 7-8 сыныптардан жасақталған құрама командалар 1орын, 9-11 сыныптар 2 орынды місе тұтты. Бұл жеңісте балаларды жаттықтырып жүрген дене шынықтыру мұғалімдері Г.Тұңғышбаева мен М.Есімханның еңбегі зор.

«Мен чемпион» атты жарысынан 7-8 сынып оқушылары 3 орынды иеленді (жаттықтырушысы Ж.Әмірханов). Кіші футбол ойынынан 9-11 сыныптар ақтық ойынға жолдама алса, дойбы жарысынан 9 сынып оқушылары Нұрсұлтан Абдрахман және Мәджан Бұтабай, 10 «б» сынып оқушысы Ақмар Айтқали бірінші орын иеленіп, мектеп мәртебесін асырды. Осы тұста дене тәрбиесінің мұғалімі Ерсұлтан Еркінұлының еңбегін баса айтқым келеді.

Жарқын ӘМІРХАНОВ,
Берліқожаұлы атындағы № 11 орта мектебінің
дене тәрбиесі пәнінің мұғалімі.
ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫ

КҮРЕС

ӘЛЕМ КУБОГЫ БАСТАЛДЫ

Иран астанасы – Тегеранда грек-рим күресінен әлем кубогының жалауы желбіреді. Бір аптаға жуық уақыт өткізілетін байрақты бәсекеге жер жаһанның ең үздік сегіз командасы күш сынасуда.

Қазақстан ұлттық құрамасының бас бапкері Бақтияр Байсейітов айтулы додада боз кілем үстіне бақ сынайтын барлық шәкіртіне үміт артады. Дегенмен, жарыс жолында көк байрағымызды көкке көтереді деген бірнеше шәкіртіне сенімі мол. Олар : 55 кило – Қорлан Жақанша, 60 кило – Дастан Зарлыханов, 63 кило – Ернұр Фидахметов, 67 кило –

Мейіржан Шермаханбет, 72 кило – Ибрагим Магомадов, 77 кило – Асхат Жаңбыров, 82 кило – Мирас Баршылықов, 87 кило – Азамат Құстыбаев, 97 кило – Әлімхан Сыздықов және 130 кило – Нұрмахан Тынәлиев.

Естеріңізге сала кетейік, топтық бәсекеде жерлестеріміз күрестің нағыз алыптары саналатын Ресей, Иран және Куба құрамаларымен айқасады. Ал келесі топта Өзбекстан, Грузия, Жапония және Венгрия балуандары шеберлік байқасады. Өткен аптада Жапониядағы жарыста балуандарымыз оңбай жеңілген болатын. Дүбірлі додаға Қазақстан құрамасынан 10 дзюдошы қатысып, бірде-бір жүлде олжалай алмады. Балуандар Осака қаласында әлемдік Grand Slam жарысына барған.

BASKETБОЛ

«АСТАНА» ҮМІТ АҚТАМАДЫ

Баскетболдан ВТБ лигасының кезекті турына қатысу үшін Эстонияға аттанған астаналықтар аз ұпай санымен ұтылып қалды. Біздің құрама Таллинде жергілікті «Калев» клубына қарсы ойнады.

Бастапқыда жерлестеріміз сырт алаңды жатсынбай белсенді ойнады, бірінші кезеңнің қорытындысы бойынша қарсыластарынан төрт ұпай артық жиды. Алайда үзілістен кейін қарқынын күрт күшейткен эстондықтар ойын тізгінін мықтап қолға алды. Біздің жігіттер білгендерінен жаңылып, қателікке жиі бой алдырып қазақстандық жанкүйерлерді әбден мезі етті. Екінші кезеңде олар бізден төрт ұпай озса, үшінші кезеңде бақандай 18 ұпайға ұзады. Осылайша «Астана» мен эстон құрамасының ұпай саны алшақтай берді. Жағдайды түзеу үшін «Астананың» ойыншылары соңғы уақытта барын салды. Тіптен, ұпай айырмашылығын алтыға дейін де азайтқан сәттері болды. Бірақ одан әріге жігіттердің шамасы жетпеді. Нәтижесінде бұл матч 84:76 (15:19, 25:17, 31:17, 13:23) есебімен «Калевтің» пайдасына шешілді. Қазіргі кезде «Астана» жарыс кестесінде 10 орында келеді. ВТБ лигасындағы келесі кездесуін жерлестеріміз 7 желтоқсанда Нұр-Сұлтанда Ресейдің Төменгі Новгород қаласынан келген командаға қарсы өткізетін болады.

КӘСІПҚОЙ БОКС

WBO рейтингті жаңартты

Бүкіләлемдік бокс ұйымы (WBO) түрлі салмақ дәрежесі бойынша өзінің жаңа рейтингін жария етті.

Жуықта ғана Алматыдағы Балуан Шолақ атындағы Спорт сарайында 10 раундтық жекпе-жекте нигериялық Уолтер Каутондокованы ұпай санымен ұтып, орта салмақта WBO International нұсқасы бойынша алтын белбеуді иеленген қандасымыз Қанат Ислам үш сатыға көтеріліп, қазіргі кезде бесінші орынды иеленуде. Ел арасында бұл бокс кеші туралы алып-қашпа сөздер тарағанымен, соңғы сөзді WBO өзі айтты. «Ислам - WBO рейтингінде сегізінші орында, ол көтерілуі тиіс. Бұл Қанаттың үздік өнер көрсетуі емес, бірақ ол төрешілер шешімімен жеңіске жету үшін барын салды», - деді.

Ал, 10 қарашада АҚШ-тың Фресно қаласында тағы бір отандасымыздың бокс кеші өтті. Жәнібек Әлімханұлы канадалық Альберт Онолуносені алтыншы раундта ұрып жығып, өзіне тиесілі WBC Continental Americas және WBO Global нұсқаларының чемпиондық атақтарын қорғап қалған еді. Осы жеңісінің арқасында қазақ боксшысы орта салмақ дәрежесі бойынша 13-орыннан алтыншы сатыға жоғарлады. Сондай-ақ Қазақстаннан шыққан – Айдос Ербосынұлы мен Жанқош Тұраров та WBO нұсқасы бойынша үздік ондыққа кірді.

Айта кетейік күні кеше АҚШ-тың Калифорния штатындағы Индио қаласында кәсіпқой бокстан дүбірлі жарыс өтті. Бокс кешінде Қытайда туып-өскен 25 жастағы қандасымыз Бейсенбі Насиоллаұлы да өнер көрсетті. Осыған дейін 20 мәрте рингке шыққан ол 16 бәсекені өз пайдасына шешкен еді. Алты жекпе-жекті нокаутпен аяқтады. Үш рет ұтылып, тағы бір кездесуде тең есеп тіркелді. Бұл жолы бірінші орта салмақтағы қазақ боксшысының жолы мексикалық Сауль Корральмен (31-15, 20 КО) қиысты. Сегіз раундтық сайыста Бейсенбі Насиоллаұлы ұпай санымен жеңіске жетті.

ҚАН ҚЫСЫМЫН КӨТЕРЕТІН АЗЫҚ-ТҮЛІК

Кофе қан қысымын көтеретінін барлығы біледі. Гипертониямен ауыратын адамдар оны мөлшерімен қолданып отыруы керек. Бірақ бұл қан қысымы төмен адамдардың қысымын қалпына келтіретін жалғыз өнім емес.

Тұзды тағамдар
Құрамында тұзы көп тағамдар қан қысымын көтереді. Оны шектен тыс қолдансаңыз денеде су тапшылығы орнап, жиі шөлдетеді. Басқаша айтсақ, тұзы өте көп тағамды жегеннен кейін адам жиі-жиі су ішіп, қан көлемі көбейеді де, қысымы көтеріледі. Адам қанында натрий хлориді көбейгендіктен гипертония тууына себеп болады.

Қысымды көтеретін тағамдар:

- тұзды балық;
- қақталған тағамдар;
- саңырауқұлақ;
- тұзды қияр;
- зәйтүн;
- ащытылған қырыққабат;
- балық, көкөніс консервісі;

Құрамында кофеині бар өнімдер

Гипертония диагнозы бар адамдар бұл өнімді қолданарда абай болуы керегін жазған едік. Алайда құрамында кофеині бар басқа да сусындар көп. Ол қара және көк шай, какао, шоколад.

Қызылша шырыны

Медицина қызметкерлерінің сөзіне сенсек, 200 мл қызылша шырынын күн сайын ішіп отырса, қан қысымы төмен адамдардың қысымы толықтай қалпына келеді екен. Сонымен қатар грек жаңғағы, алма қағы, өріктің, қараөріктің кептірілген түрі де қан қысымын қалыпқа келтіреді. Ал қан қысымы жоғары адамдар қызылша шырынынан мүлде бас тартқаны абзал. Ұн өнімдері де қан қысымын көтереді.

ӘЛЕМНІН ЕҢ ЛАС 10 ҚАЛАСЫ

ДҮНИЕЖҰЗІ БОЙЫНША АУАНЫҢ САПАЛЫҚ МӘЛІМЕТТЕРІН ЖИНАЙТЫН AIRVISUAL ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҰЙЫМЫ ӘЛЕМНІҢ ЕҢ ЛАС ҚАЛАЛАРЫН АТАДЫ.

Тізімге 100-ге жуық қала енген. Көш басына Үндістанның Калькутта қаласы жайғасқан. Екінші орында - Қытайдың Ухань қаласы. Ал Қазақстан астанасы Нұр-Сұлтан тізімге 22-ші орынға тұрақтаған.

Әлемнің ең лас ірі қалалары:

- 1 Калькутта, Үндістан
- 2 Ухань, Қытай
- 3 Дакка, Бангладеш
- 4 Дели, Үндістан
- 5 Катманду, Непал
- 6 Карачи, Пәкістан
- 7 Мумбаи, Үндістан
- 8 Краков, Польша
- 9 Ханчжоу, Қытай
- 10 Портленд, АҚШ
- 22 Нұр-Сұлтан, Қазақстан

8 Әйелдер жайлы шындық

Әйелдер – ерекше жаратылыс иелері, әлемнің ажырамас бөлігі. Олар жайлы айтылатын әңгіме, қозғалатын тақырып таусылған емес, таусылмайды да. Назарларыңызға әйелдер жайлы өзiл-шыны аралас қағытпа ойларды ұсынамыз.

Әйелдерді уысыңда ұстаудың екі тәсілі бар... Бірақ оны ешкім білмейді.

Әйелдерді сөйлетудің мың түрлі тәсілі бар, бірақ сөйлетпеудің ешқандай тәсілі жоқ.

Әйел қандай да бір өтірігін жасырғысы келгенде ғана шындықты айтады.

Әйел бәрін жасай алады. Ал еркек әйелден қалғанын жасайды.

Аз сөз – алтын. Бірақ бұл алтынды әйелдер ешқашан мойындаған емес.

Әдемі болу – оңай, бірақ соны айналаға дәлелдеу қиын.

Әйелді бақытты ету қиын емес. Тек әйелді бақытты ете отырып, өзіңді де бақытты ету – қиынның қиыны.

Әйел қаласа еркектен бәрін алады, тіпті тегін де!

ДЕНСАУЛЫҚ

Туберкулездің жұқпалы да созылмалы ауру екенін білмейтін жан кемде-кем. Оның микробтары майда көрінбейтін, микроскоп арқылы ғана байқауға болатын өте майда тіршілік иелері. Ал микробтармен күресудің керемет бір тәсілі – күн көзі.

КҮН КӨЗІНІН ПАЙДАСЫ

лап, торықса, күннің инфекцияға қарсыласуы әлсіреп, туберкулездің қайтадан бел алуы мүмкін. Қақырығында бацилла пайда болған науқас дереу ауру таратушыға айналады.

Дерттен қалай сақтануға болады?

Туберкулез микробтары адам тәніне әртүрлі жолмен кіреді. Өкпе құрт ауруымен ауырған адам жөтеліп, түшкіріп, қатты сөйлеп, күлген кездерінде айналасындағы ауаға қақырық тамшыларын шашыратып, зиянды микроб бөледі. Дені сау адамға мұндай ауаны жұту тым қауіпті. Егер бөлмені құрғақ сыпырғышпен сыпырып, шаңды құрғақ шүберекпен

сүртсе немесе киім-кешекті, үй ішіндегі дүние-мүлікті қағып-сілкігенде ауаға шашыраған қақырық маңайдағы заттарға, еденге жабысып қалады да, ол шаңмен бірге қайтадан ауаға көтеріледі. Содан аурудың тарауына жағдай жасалады.

Сырқат адам жеке бас гигиенасын дұрыс сақтамаса, қалай болса солай түкіріп, қақырынса, тамағының, темекісінің қалдығын кез келген жерге лақтырып тастаса, онымен бірге тұратын адамдар әсіресе жас балалар туберкулезді тез жұқтырады. Мәселен, еңбектеп жүрген сәби қолын былғап, оны аузына салуы әбден мүмкін. Егер де бала сырқат адаммен бірге жатса, бір сүлгімен сүртінсе, бір ыдыстан тамақ ішсе, оны науқас кісі бағып-қақса, бетінен сүйсе, сөзсіз сәби де осы детке шалдығады. Сонымен қатар ауру малдың сүтін ішкенде де бөбекке бірден дерт жұғады.

Науқас кісінің әркез дәрігердің барша ұсынысын бұлжытпай орындап, ем қабылдағаны жөн. Дер кезінде шара алған жағдайда туберкулезден де жылдам айығып кетуге болады. Себебі бүгінгі медицинаның өкпе құрт ауруына шалдыққандарды емдеп-жазуға құдыреті жетеді.

Материалдар Massaget.kz сайтынан алынды